

Virpi Holm, Minna Rautiainen

NUORTEN KOKEMUKSIA
PERHEVÄKIVALLASTA
LAPSUUDEN PERHEISSÄ
Kirjallisuuskatsaus

Mikkelin ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma

Marraskuu 2013

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILOLEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	Opinnäytetyön päivämäärä 1.11.2013
Tekijä(t) Holm Virpi, Rautiainen, Minna	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Hoitotyön koulutusohjelma
Nimeke Nuorten kokemuksia perheväkivallasta lapsuuden perheissä	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kirjallisuuskatsauksen avulla nuorten kokemuksia perheväkivallasta lapsuudenkodissa sekä väkivallan vaikutuksia nuorten elämään.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Aineisto kerättiin sähköisistä Medic - , Melinda- , Cinahl- ja Academic Search -tietokannoista vuosilta 2002 - 2012. Aineisto koottiin viidestä tutkimuksesta. Valitut tutkimukset on analysoitu induktiivisella sisällönanalyysillä.</p> <p>Tulosten mukaan perheväkivalta ilmeni nuorten kokemuksissa kodin ahdistavana ilmapiirinä ja tilanteiden ennakoimattomuutena. Perheväkivalta herätti nuorissa pelkoa, vihaa, häpeää sekä yksinäisyyttä. Selvitäkseen vaikeasta perhetilanteesta nuoret yrittivät sopeutua tilanteeseen, salailivat asiaa muilta, välttelivät väkivaltatilanteita sekä keksivät muuta mielekästä tekemistä. Tulevaisuutensa nuoret näkivät tavallisina perheen äiteinä ja -isinä, lastensa vanhempina perheissä, joissa ei käytetä väkivaltaa. Nuoret yrittivät ymmärtää vanhempiensa tapaa toimia, mutta peräänkuuluttivat myös heidän vastuutaan tapahtuneesta.</p> <p>Saamiemme tulosten pohjalta olisi mielenkiintoista tehdä jatkotutkimusta siitä, toteutuvatko nuorten toiveet tulevaisuuden suhteen sekä millaisin keinoin nuoret pystyvät elämänsä suuntaa muuttamaan toiveitaan vastaaviksi.</p>	

Asiasanat (avainsanat) perheväkivalta, lapset, lapsuus, nuori, kokemus		
Sivumäärä 57 s.+ liitteet 5s.	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Okkonen Tuula	Opinnäytetyön toimeksiantaja Sovatek-säätiö	

DESCRIPTION

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Date of the bachelor's thesis 1.11.2013
Author(s)	Degree programme and option
Name of the bachelor's thesis Adolescents' experiences of domestic violence in their childhood	
Abstract <p>The purpose of this study was to find out the adolescents' experiences of domestic violence in their childhood homes and also to find out the impacts of domestic violence on their lives.</p> <p>This research was carried out as a systematic literature review. To be able to delineate the relevant corpus of literature we made key-word searches using four electric databases: Medic-, Melinda-, Cinahl, and Academic Search. The searches were limited to the period 2002 - 2012. Five studies were chosen to be analysed in this paper. The research data was analysed using the method of inductive content analysis.</p> <p>The results show, that the according to the experiences of the adolescents', domestic violence appears as unpredictability of situations as well as an oppressive atmosphere at home. Domestic violence woke the feelings of fear, hate, shame and loneliness. To be able to cope, the adolescents tried to adjust to, avoid and hide the violet situations. They also did things that they found meaningful for themselves. In future they saw themselves as ordinary mothers and fathers in non -violent families. The adolescents tried to understand the behaviour of their parents but they also saw their parents as responsible for what had happened.</p> <p>Based on this paper, we see the importance of a further study focusing on the future of these adolescents. The great importance can be seen in a knowledge and understanding of what kind of strategies could help them to fulfil their hopes in creating non violent homes for their own children.</p>	

Subject headings, (keywords)		
domestic violence, children, childhood, adolescent, experience		
Pages	Language	URN
57 p.+ app.5p.	Finnish	
Remarks, notes on appendices		
Tutor	Bachelor's thesis assigned by	
Okkonen Tuula		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	3
3	PERHEVÄKIVALTA KÄSITTEENÄ JA ILMIÖNÄ.....	4
	3.1 Mitä on perheväkivalta	4
	3.2 Perheväkivallan esiintyvyys	8
4	LASTENSUOJELUA KOSKEVAT SOPIMUKSET JA SÄÄDÖKSET	9
5	PERHE JA VANHEMMUUS.....	11
	5.1 Perheen tehtävät.....	12
	5.2 Koti väkivallan ympäristönä.....	12
6	NUORUUSIKÄ	14
7	PERHEVÄKIVALTA NUORTEN KOKEMANA JA KOKEMUSTEN MERKITYS	16
	7.1 Kuva itsestä ja maailmasta.....	17
	7.2 Räjähdyksen odotus	18
	7.3 Räjähdykset	18
8	LAPSUUDESSA KOHDATUN PERHEVÄKIVALLAN VAIKUTUKSET.....	20
	8.1 Fyysiset vaikutukset.....	21
	8.2 Psykkiset vaikutukset.....	22
	8.3 Sosiaaliset, kognitiiviset ja käyttäytymiseen liittyvät vaikutukset	22
	8.4 Perheväkivallan vaikutukset myöhempään elämään	23
9	SYSTEMAATTINEN KIRJALLISUUSKATSAUS JA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	25
	9.1 Aineiston haku- ja valintaprosessi	26
	9.2 Aineiston analysointi	30
10	TULOKSET	33
	10.1 Nuorten kokemukset väkivallasta perheessä	33
	10.2 Nuorten väkivaltakokemukseen liittämät tunteet.....	36
	10.3 Nuorten sopeutumiskeinot perheväkivaltatilanteissa	39
	10.4 Nuorten toiveet tulevaisuuden suhteen.....	42
11	POHDINTA	48

11.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	48
11.2 Kirjallisuuskatsauksen prosessien ja tulosten tarkastelua.....	50
11.3 Jatkotutkimusaiheet	53

LIITTEET

- 1 Kirjallisuuskatsauksen tutkimukset
- 2 Esimerkki aineiston sisällönanalyysistä

1 JOHDANTO

Ajatus opinnäytetyön aiheesta sai alkunsa käytännön työn kautta. Vaikka suurin osa suomalaisista nuorista voi hyvin ja on terveitä, kohtaamme työssämme joukon nuoria, jotka oirehtivat monin tavoin. Näiden nuorten elämä näyttäytyy vastaanottokäynneillä joskus sekavana ja itsetuhoisena käytöksenä sekä vaikeutena puhua asioista. Mielestämme lasten ja nuorten pahoinvointi onkin yleistynyt ja koululaistemme suurimmat terveyspulmat liittyvät mielenterveyteen. Nykyään perheväkivallasta puhutaan enemmän julkisesti ja väkivaltatilanteisiin puututaan helpommin kuin aiemmin. Etenkin aikuisten avuntarve tiedostetaan. Erityisen tärkeää olisi myös nuoren tilanteen näkyväksi tekeminen perheväkivallan keskellä, jotta myös nuoret saisivat tarvitsemaansa apua.

Perheväkivalta on suhteellisen yleistä nuorten kokemana. Perheväkivalta on haitallista lapsille ja nuorille, ja se lisää heidän turvattomuuden tunnettaan. Väkivallalla voi olla perheessä pitkään jatkumo lapsuudesta nuoruuteen. Lasten kannalta perheväkivalta voi merkitä itseen kohdistuvaa väkivaltaa tai se voi olla myös vanhempien välisen väkivallan todistamista. (Lepistö 2010, 65.) Väkivalta voi olla toistuvaa tai kertaluontoista. Väkivalta on ilmiö, joka koskettaa meitä kaikkia. Lapsuuden kokemuksilla on suuri merkitys yksilön elämälle, sillä perusluottamus syntyy varhaisissa ihmissuhteissa. Jos lasta kohdellaan kaltoin, hänen perusluottamuksensa kärsii.

Tutkimusaiheemme on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä perheväkivalta aiheuttaa runsaasti inhimillistä kärsimystä ja kuormittaa palvelujärjestelmiä (Lepistö 2010, 16). Lasten perheissään näkemä ja kokema väkivalta on tällä hetkellä kansainvälisen väkivaltatutkimuksen yksi keskeisistä kiinnostuksen kohteista (Hautanen 2010). Euroopan unioni on käynnistänyt vuosille 2007 - 2013 Daphne III -ohjelman. Ohjelman tarkoituksena on ehkäistä lapsiin, nuoriin ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä suojella väkivallan uhreja.

Suomessa on meneillään Sosiaali- ja terveysministeriön ”Älä lyö lasta” -toimintaohjelma vuosille 2010 - 2015, jonka tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää kuritusväkivaltaa. (THM-julkaisu 2010,13) Samalla linjalla jatkaa Ensi- ja turvakotien

liiton ”Kannusta minut vahvaksi !” –hanke (2013-2016)(Ensi- ja turvakotien liitto – esite 2013)

(.Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen :alkuun panemassa Marak –hankkeessa (2010-2011) pyritään tunnistamaan vakavan parisuhdeväkivallan uhreja ja auttamaan heitä moniammatillisin keinoin. Hankkeen myötä syntynyt työskentelytapa ja moniammatilliset työryhmät ovat jääneet ainakin isompiin kaupunkeihin elämään (Piispa ym2012,12)

Opinnäytetyössämme pyrimme tarkastelemaan perheväkivaltaa nuorten näkökulmasta systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla. Lähtökohtana on ajatus siitä, että nuorten kokemuksia perheväkivallasta voidaan parhaiten ymmärtää, kun he itse niistä kertovat. Kiinnostuksemme kohteena ovat nuorten kokemukset lapsuudenperheissään kohtaamasta väkivallasta sekä väkivallan vaikutukset nuorten elämään.

2 TYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla nuorten perheväkivaltakokemuksia ja nuorten keinoja selvitä väkivaltilanteissa sekä nuorten toiveita tulevaisuuden suhteen. Saatua tietoa voimme hyödyntää perheväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden kohtaamisessa työelämässä. Tavoitteena on lisätä hoitohenkilökunnan tietämystä ja ymmärrystä nuorten kokemuksista niin väkivallan kuin tunteidenkin osalta sekä saada tietoa siitä, mitä toiveita nuorilla on tulevaisuutensa suhteen.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisena väkivalta ilmenee nuorten kokemuksissa?
2. Millaisia tunteita väkivalta nuorissa herättää?
3. Mitkä ovat nuorten keinot sopeutua väkivaltaan?
4. Mitkä ovat nuorten toiveet tulevaisuuden suhteen?

3 PERHEVÄKIVALTA KÄSITTEENÄ JA ILMIONÄ

Tarkoitamme opinnäytetyössämme käsitteellä perheväkivalta lapsen itsensä kokemaa tai hänen näkemäänsä perheessä tapahtuvaa väkivaltaa. Käytämme opinnäytetyössämme perheväkivalta käsitteen rinnalla myös käsitettä lapsen kaltoinkohtelu kuvaamaan suoraan lapseen ja nuoreen kohdistunutta väkivaltaa ja laiminlyöntiä. Seuraavassa luvussa tulee esille perheväkivallan määrittämisen vaikeus.

3.1 Mitä on perheväkivalta

Termillä perheväkivalta on vakiintunut asema suomalaisessa keskustelussa (Lepistö 2010, 22). Kuitenkin laajassa keskustelussa tulee esiin perheväkivallan määrittelyn vaikeus (Forsberg 2002, 17 - 21; Paavilainen & Pösö 2003, 15). Puhutaan perheväkivallasta, läheissuhdeväkivallasta, parisuhdeväkivallasta, perheen sisäisestä väkivallasta, kotiväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta (Ruohonen 2006, 8).

Väkivallan muotojen tulkitseminen selkeästi ja yksiselitteisesti ei ole aina niin helppoa. Siihen voivat vaikuttaa eri kulttuurien piirteet, arvot ja normijärjestelmät ja vanhemman kokemus ruumiillisesta kurittamisesta rajoja asettaessaan. Rajanveto on yleensä helpointa silloin, kun väkivallasta jää selkeitä jälkiä, ja vaikeinta, kun näkyviä jälkiä ei löydy. (Paavilainen & Pösö 2003, 17.)

Perheväkivallan määritelmiä on useita ja yhteinen tekijä niille on se, että väkivalta tapahtuu perheen sisällä. Yleisesti voidaan sanoa, että väkivalta aiheuttaa pelkoa ja kohdistuu heikommassa asemassa olevaan. (Dufva 2001, 17.) Perheen ollessa väkivallan kohteena voidaan käyttää käsitteitä *perheväkivalta* (family violence), *kotiväkivalta*, (domestic violence), *lapsiin kohdistuva väkivalta* (child abuse) sekä *parisuhdeväkivalta* (spouse maltreatment) (Oranen 2004, 129).

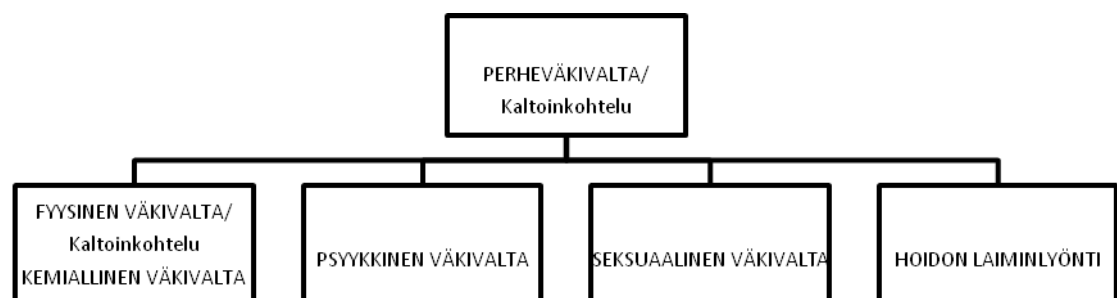
Sosiaali- ja terveydenhuollossa lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan kaltoinkohteluna, pahoinpitelynä ja laiminlyöntinä (Paavilainen & Pösö 2003, 15). *Lasten kaltoinkohtelu* (child maltreatment) kattaa sekä fyysisen, psyykkisen että seksuaalisen väkivallan ja lapsen hoidon laiminlyömisin. Lapsen laiminlyönti tai lapsen hoidon laiminlyönti tarkoittaa lapsen psykososiaalisten ja emotionaalisten

tarpeiden huomiotta jättämistä samoin kuin esim. ravinnon saannin rajoittamista ja estämistä. (Paavilainen & Pösö 2003, 15.)

Kaltoinkohtelu voi kohdistua lapseen itseensä tai epäsuorasti jonkun perheen jäsenen välityksellä esimerkiksi silloin, kun perheen muut jäsenet käyttäytyvät toisiaan kohtaan väkivaltaisesti. Kaltoinkohtelu koskettaa kaikkia perheenjäseniä joko siihen osallistujan, sivustaseuraajan tai silminnäkijän roolissa. (Hoitotyön tutkimussäätiö 2008, 2.)

Perustarpeiden huomiotta jättäminen on yleisilmaisuu, jota käytetään kuvaamaan erityyppisiä laiminlyöntejä, joiden kohteeksi lapset joutuvat. Nämä voidaan jaotella neljään luokkaan, joita ovat: lapsen fyysinen laiminlyönti, emotionaalinen laiminlyönti, lääketieteellisen hoidon laiminlyönti sekä lapsen koulutuksen laiminlyönti. Luokkiin mahtuu useita alamuotoja, jotka usein esiintyvät samanaikaisesti. (Söderholm 2004, 60 - 64.)

Söderholmin ym. (2004) teoksessa WHO-julkaisun mukaan kaltoinkohtelu määritellään kattamaan fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn muodot, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin taikka kaupallisen riiston, josta seuraa lapsen elämälle vaaraa. Siinä on kyse vastuusta, luottamuksesta tai vallasta. (Söderholm 2004,11.) Rinnakkaiskäsitteenä käytetään *lasten pahoinpitelyä* (child abuse) tai *lapseen kohdistuvaa väkivaltaa*. Kaltoinkohtelu on ikään kuin yläkäsite, joka kattaa lapsen kohdistuvan negatiivisen tekemisen tai tekemättä jättämisen muodot (Hoitotyön tutkimussäätiö 2008, 2).

KAAVIO 1. Perheväkivalta käsitteenä (Paavilainen & Pösö 2003, 14 – 15, Söderholm ym. 2004, 11).

Fyysinen (physical abuse) väkivalta on hoivaajan tarkoituksellinen teko, joka aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa kipua, todellisia fyysisiä vammoja sekä tilapäisiä tai pysyviä toiminnan vaikeuksia. Fyysistä väkivaltaa on esim. lyöminen, potkiminen, tupakalla polttaminen, hiuksista repiminen (tukistaminen), viiltäminen, puukottaminen, kuristaminen ja ampuminen. Karkeimmillaan pahoinpitely on tarkoitettu johtamaan kuolemaan. (Paavilainen & Pösö 2003, 14.)

Kemiallista (chemical violence) väkivaltaa on päihteiden tai tarpeettomien lääkkeiden antaminen esimerkiksi, jotta lapsi nukkuisi. Kemialliseksi väkivallaksi luokitellaan myös lapsen tarvitsemien lääkkeiden antamatta tai lapselle määrätyn ruokavalion noudattamatta jättäminen. (Hoitotyön tutkimussäätiö 2008, 2.)

Psyykkisessä (psychological or emotional abuse) väkivallassa alistamisen menetelmän tarkoituksena on kohteen minäkuvan vahingoittaminen halveksimalla, nimittelemällä, eristämällä, uhkailemalla ja pelottelemalla (Oranen 2004, 129). Psyykinen pahoinpitely tarkoittaa pelottavaa uhkaamista, naurunalaiseksi tekemistä, nöyryyttämistä, vähättelyä ja muuta lapseen kohdistuvaa psykologista uhkaa siinä määrin, että lapsen henkinen hyvinvointi ja kehitys vaarantuvat. Ruumiilliseen kuritukseen ja muuhun fyysiseen pahoinpitelyyn liittyy aina psyykkistä väkivaltaa. Sitä liittyy myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja laiminlyöntiin. (Hoitotyön tutkimussäätiö 2008, 2.)

Seksuaalisessa (sexual abuse) väkivallassa kohteena on sukupuoli. Lapsi voidaan altistaa ikään kuulumattomalle seksuaalisuudelle, jota hän ei ymmärrä ja johon hän ei voi antaa suostumustaan. (Salo & Ståhlberg 2004, 103.) Seksuaalista hyväksikäyttöä voi olla, lapsen sukuelinten koskettelu ja hyväily, lapsen johdattaminen aikuisten sukuelinten kosketteluun tai masturbointiin, yhdyntä tai sen yritys (Paavilainen & Pösö 2003, 14 - 15).

Lapsen hoidon laiminlyönti (child neglect) tarkoittaa puutteellista hoitoa tai huolenpitoa, jolloin lapsen perustarpeista ei huolehdita fyysisesti tai emotionaalisesti (Hoitotyön tutkimussäätiö 2008, 2). Se voi myös tarkoittaa, että vanhempi jättää huolehtimatta lapsen kehityksestä joka koskee terveyttä, koulutusta hellyyden ja hoivan tarvetta, ravinnon saantia tai vaarantaa lapsen turvallisuuden. Emotionaalista

laiminlyöntiä on myös se, etteivät vanhemmat ole emotionaalisesti läsnä, siis lapsen tarpeisiin ei reagoita. Vanhemman käsitys lapsesta on negatiivinen tai väärä. Käsitteiden sisällöt eivät ole teoriassa tai käytännössäkään kovin tarkkarajaisia ja vakiintuneita. (Paavilainen & Pösö 2003, 15.) Edellä kuvatut väkivallan muodot esiintyvät usein yhdessä. On vaikea kuvitella fyysistä väkivaltaa ilman, että siihen liittyy uhkailua, pelottelua ja kiristämistä. (Oranen 2004, 130.)

Laiminlyönti voi olla vaikeudeltaan ja jatkuvuudeltaan eriasteista. Lapsen kokonaisvaltainen kehitys ei mahdollisesti etene parhaalla tavalla. On todettu, että laiminlyödyillä lapsilla on enemmän psyykkisiä ongelmia kuin pahoinpidellyillä lapsilla. Laiminlyönti on monitasoinen ilmiö, jolle ei ole tarkkaa määritelmää. (Hoitotyön tutkimussäätiö 2008, 2.)

Eskosen (2005) mukaan perheväkivalta on perheen sisällä olevaa väkivaltaa. Käsite jättää avoimeksi väkivallan tekijän ja kohteen. Tämä nähdään hyvänä, sillä aiempien tutkimusten mukaan perheessä voi olla yksi tai useampi väkivaltaisesti käyttäytyvä henkilö ja väkivalta voi kohdistua yhteen tai useampaan henkilöön perheessä. Näin perheväkivaltakäsite on toimiva analyttisenä käsitteenä, kun tutkitaan mitä lapset kertovat omassa perheessään tapahtuneesta väkivallasta. (Eskonen 2005, 21.)

Lasten kanssa työskentelevät tahot ovat alkaneet myös käyttää käsitettä ”omassa kodissaan väkivallalle altistuneet lapset”. Sillä on haluttu korostaa, että käsitteeseen kuuluu paitsi väkivallan kohtena ja todistajana oleminen, niin myös väkivallan ilmapiirissä eläminen. (Forsberg 2002, 19.) Lapset eivät itse juurikaan käytä käsitettä ”väkivalta”. Lapsi voi kertoa tilanteesta ilmaisulla ”meijän isä löi äitiä”, ”Niko kiroili ja huusi ja paisko tavaroita” tai ”Kimmo räyhäs aika paljon”. Lapsilähtöinen lähestymistapa edellyttää aikuisilta avoimuutta lasten omille tulkinnoille väkivallasta ja niiden merkityksestä heidän elämässään. (Forsberg 2002, 21.)

WHO:n mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka johtaa tai voi todennäköisesti johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kuolemaan (Alanko 2002). Väkivallassa on pohjimmiltaan kyse pyrkimyksestä hallita ja kontrolloida toista ihmistä. Tätä monimuotoista ilmiötä on pyritty jäsentämään kohteen ja ilmenemismuotojen perusteella. (Oranen 2004, 129.)

Perheväkivaltaa on pidetty pitkään perheen sisäisenä asiana, johon yhteiskunnan ei ole syytä puuttua. Tämä tilanne vallitsee edelleen monissa kulttuureissa. (Ruohonen 2006, 7.) Perheväkivaltaa kokeneiden aikuisten avuntarvetta ei kyseenalaisteta, mutta lapset jäävät vieläkin liian usein huomiotta. Ajatellaan, että lapset eivät näe, kuule tai tiedä mitään ja unohtavat nopeasti tietämänsä. (Oranen & Keränen 2006, 63.)

3.2 Perheväkivallan esiintyvyys

Lapsiin kohdistuvasta väkivallasta saatava kokemusperäinen tieto on nykyisellään varsin puutteellista ja hajallaan eri lähteissä. Vain pieni osa väkivaltatapauksista tulee poliisin tietoon. Lapsiin kohdistuvan väkivallan määrää voidaan arvioida viranomaistilastojen, sekä erilaisten tutkimusten avulla. Viranomaistilastot ja tutkimusten tulokset eivät anna kuitenkaan todellista kuvaa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. (Ellonen 2007, 18.)

Ellosen ym. (2008) tekemän koululaiskyselyn mukaan vanhempien väkivallan teot ovat vähentyneet viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana puoleen aikaisemmasta. Kyselyyn osallistui yhteensä 13 515 koululaista. Tytöt kertoivat kokevansa useammin kuritusväkivaltaa kuin pojat. Joka kolmas 9. luokkalaisista ja joka viides 6. luokkalaisista ilmoittaa kokeneensa elämänsä aikana ruumiillista kurittamista. Kotona koetaan eniten henkistä väkivaltaa. Isän tai äidin käyttämä väkivallan muoto on puhumattomuus, esineiden heittäminen, ravistaminen, uhkaaminen väkivallalla, tukistaminen, töniminen tai tyrkkäys. (Ellonen 2008, 60.)

Dufva (2005, 15) mainitsee Ensi- ja turvakotien liiton julkaisussaan että Piispa ja Heiskasen (2007) tutkimusaineiston perusteella on arvioitu, että 17 % alle 18-vuotiaista suomalaisista lapsista ja nuorista on joskus joutunut kotonaan väkivaltatilanteiden todistajaksi. Määrä vastaa kansainvälisiä arvioita, joiden mukaan 10 -20 % lapsista ja nuorista altistuu väkivallalle (Oranen 2004, 132).

Oikeustilaston mukaan vuonna 2007 poliisin tietoon tulleesta väkivallasta noin 12 % on perheväkivaltaa. Yleisin perheväkivallan muoto on vanhempien lapsiinsa kohdistama väkivalta, lievistä ja perusmuotoisista ruokakunnan sisällä tapahtuneista

pahoinpitelyistä 14 % oli kohdistunut alle 15-vuotiaaseen lapseen. (Salmi ym. 2007, 13.)

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on Suomessa tutkittu mm. Markku Heiskasen ja Minna Piispan toimesta kahdella väestökyselyllä (1997 ja 2005), joiden otoskoko oli noin 7 000 suomalaista. Tämä tutkimus antaa myös välillistä kuvaa suomalaisten lasten perheväkivaltakokemuksen yleisyydestä. Naisiin kohdistuvassa väkivallan yleisyydessä ei ole tapahtunut suurta muutosta. Noin 40 % 18 - 74 vuotiaista naisista oli vähintään kerran kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai sillä uhkailua (15 vuotta täytettyään). Nykyisessä parisuhteessa noin 20 % naisista oli joutunut väkivallan kohteeksi ainakin kerran. (Piispa & Heiskanen ym. 2006, 135 - 138.)

Nuoret naiset (18 – 25 v.) olivat joutuneet puolison väkivallan kohteeksi hieman useammin kuin muissa ikäryhmissä, ja tässä ikähaarukassa väkivalta näyttäisi myös vähän kasvaneen. Perheessä, jossa on vanhempien välistä väkivaltaa, lapsella on moninkertainen riski joutua pahoinpidellyksi. (Oranen 2004, 133.)

Tutkimusten mukaan poliisin tietoon tullut väkivalta on lisääntynyt. Varmuutta ei ole, mikä seikka on tätä lisännyt, tehostunut kirjaamiskäytäntö, ilmoitusten lisääntyminen vai perheväkivallan lisääntyminen. (Piispa & Heiskanen ym. 2006, 139.)

Kansainvälinen vertailu on vaikeaa, kun väkivaltakäyttäytyminen on kyseessä. Suomelle läheisin vertailukohde on muut Pohjoismaat. (Piispa & Heiskanen 2006, 145.) Piispa ja Heiskanen (2006, 142) toteavat ruotsalaisen kyselytutkimuksen (Lungren ym. 2000) tulosten mukaan, että parisuhdeväkivalta on harvinaisempaa Ruotsissa kuin Suomessa.

4 LASTENSUOJELUA KOSKEVAT SOPIMUKSET JA SÄÄDÖKSET

Lapsen oikeuksia suojellaan kansainvälisesti. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus ja YK:n yleissopimus Lasten oikeuksista ovat luonteeltaan ohjelmajulistuksia, joihin ei sisälly tiukkoja velvoitteita tai sanktioita. (Paavilainen & Pösö 2003, 194.) YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa tuodaan julki, että lapsen tulee

saada erityistä suojelua lainsäädännön avulla tai ilman. Lisäksi lapsen kuuluu saada edellytykset normaaliin kasvuun ja kehitykseen ihmisarvon mukaisissa oloissa. Sopimuksessa lukee myös, että lapsen tulee saada rakkautta ja ymmärrystä. Lapsen tulee kasvaa vanhempiensa huolenpidon ja vastuun alaisena. Lapsen on saatava hellyyttä sekä moraalista ja siveellistä turvallisuutta. Lasta on myös suojeltava kaikelta laiminlyönneiltä, julmuudelta ja väärinkäytöltä. (Lapsen oikeuksien julistus 1959, periaate 1 - 8.)

Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja etusija erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 1.§). Suomessa lasten ruumiillinen kuritus kiellettiin vuonna 1984 eduskunnan säätämän lain mukaisesti (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Rikoslain mukaan pahoinpitely ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ovat rikoksia, joista on säädetty rikosoikeudellinen seuraamus. Lievää pahoinpitelyä lukuun ottamatta nämä rikokset ovat yleisen syytteen alaisia tekoja. (Rikoslaki 39 /1889.)

Lapsiasiavaltuutettu antoi vuonna 2006 eduskunnan lakivaliokunnalle lausunnon, joka koski lapsia ja viranomaisvastuuta perheväkivaltaan liittyvissä tilanteissa. Kannanotossa todettiin, että lapset ovat tietämättömiä ja voimattomia omista oikeuksistaan ja mahdollisuuksistaan avun saamiseen. Lapsiasianvaltuutettu peräänkuulutti viranomaisten tiedon lisäämistä, väkivallan ennaltaehkäisyä ja viranomaiskäytäntöjen varmistamista. Lisäksi perheväkivallan tilastointia ja tutkimusta tulisi lisätä. Lausunnossa kiinnitettiin myös huomiota päihteiden käytön ja perheväkivallan yhteyteen. (Aula 2006.)

Hoitotyön tutkimussäätiön (2008) julkaisussa tuo tuodaan esille hoitohenkilökunnan vastuu ja puuttuminen, jos huomataan lasten kokevan kaltoinkohtelua. Hoitotyön suositus antaa hoitohenkilökunnalle koottua, tutkittua ja analysoitua tietoa kaltoinkohtelusta ja sen tunnistamisesta. Tätä tietoa voidaan käyttää apuna tilanteissa, joissa herää epäily mahdollisesta lapsen kaltoinkohtelusta. (Hoitotyön tutkimussäätiö 2008, 1.)

5 PERHE JA VANHEMMUUS

Paavilaisen ja Pösön mukaan (2003, 20) Eskonen (2005) on määrittänyt, että perhe on kokonaisuus lapselle. Se ei ole vain vanhemmuus- tai sisarussuhteita vaan vahvasti lapsen kasvun ja arjen ympäristö. Perhe muodostuu saman katon alla asuvista ihmisistä, joiden välillä on myönteinen tunneside. Perhe on myös dynaaminen systeemi, jonka jäsenten määrä voi vaihdella. Perhe mielletään usein biologiseksi: isän, äidin ja lasten yksiköiksi. Perhe voi olla myös kahden aikuisen suhde tai yhden vanhemman ja yhden lapsen muodostama yksikkö. (Hurme 1998, 142.)

Kolbe (2002) mieltää perhekäsitteen luonnolliseksi ja itsestään selväksi. Perheeseen liitetään läheisyys, jakaminen, välittäminen ja huolenpito. Vanhemmuus ja perhe liitetään kiinteästi toisiinsa. Käsitys perheestä, vanhemmuudesta ja hyvästä kodista on aikaansa sidottu ja yksilöllinen. Vanhemmuuden ja kasvattamisen esikuvat saadaan vanhemmilta, ja he puolestaan ovat saaneet ne omilta vanhemmiltaan. Syntyy sukupolvien ja sukupuolien välinen ketju ja ketjureaktio. (Kolbe 2002, 214 - 215.)

Vanhemmuus määritellään suhteeksi lapseen ja siihen vaikuttavat molemmat vanhemmat ja heidän ympäristönsä ja historiansa (Bardy 2002,41). Vanhemmat tarjoavat lapselle ensimmäiset mallit miehen ja naisen elämästä sekä läheisestä ihmissuhteesta. Kasvaessaan lapsi samaistuu molempiin vanhempiansa ja rakentaa käsitystään itsestään vanhempien antaman palautteen perusteella. (Oranen 2004, 139.)

Lapset oppivat myös asenteita ja arvoja vanhempiensa mallista. Kotoa opitaan, miten mies ja nainen käyttäytyvät sekä myös työnteon ja rahan käytön mallit. Vanhemmat voivat vaikuttaa lapseen huomaamattaan, mutta vanhemmat voivat myös vaikuttaa lapseen suoraan, esimerkiksi opettamalla asioita. Vanhemmilla on suuri vaikutus sekä lapsen sosiaalisiin taitoihin että sosiaaliseen kehitykseen. Henkilöä, johon ollaan kiintyneitä, matkitaan enemmän. Tämän vuoksi lapsi matkii myös yleisten normien mukaan huonoa isää tai äitiä. (Hurme 1998, 148 - 149.)

5.1 Perheen tehtävät

Perheelle on määritelty tiettyjä tehtäviä eri yhteyksissä. Yleisesti ollaan sitä mieltä, että perheellä on biologinen tehtävä, tuotanto- ja koulutustehtävä. Perheellä on myös kasvatustehtävä sekä tunne- ja statustehtävä riippumatta kulttuurista. (Hurme 1998, 142.)

Perhettä pidetään ihmisen tärkeimpänä voimavarana. Perheeseen liittyy odotuksia, joita ovat yhteenkuuluvuus, turvallisuus, riippuvuus, omistaminen ja tarpeiden tyydyttäminen. Parhaimmillaan perhe vahvistaa jäsentensä mielenterveyttä ja itsetuntoa, mutta pahimmillaan se voi järkyttää niitä perusteellisesti. Perhe tukee vastoinikäymisissä, ja perheessä opitaan tarkoin tuntemaan toisensa. Perheessä omaksutaan myös asenteet toisen loukkaamiseen. (Jarasto & Sinervo 1999, 127.)

Perheen ihmissuhteet ja sisäisen vuorovaikutuksen laatu vaikuttavat siihen, miten ihminen toteuttaa itseään ja muodostaa merkittäviä ihmissuhteita (Piha 1996, 61). Perheen tehtäviä ovat yhdessä elämisen kautta hoitaa ja vahvistaa perheenjäsenien tunne-elämää, antaa mahdollisuus rentoutumiseen ja voimien kokoamiseen ja opettaa ihmissuhdetaitoja ja välittää perheen omia arvoja sukupolvelta toiselle. Perheessä lapsi oppii sosiaalisen elämän hallintaa sekä saa valmiuksia toimia eri tilanteissa. Lapsi oppii vastuun jakamisen ja omista asioista puhumisen muiden kanssa. Kodissa hän tuntee kuuluvansa johonkin tiettyyn ryhmään. (Jarasto & Sinervo 1999, 126 - 127.) Mitä nuoremmasta lapsesta on kysymys, sitä enemmän perhe määrää hänen elämänsä osa-alueista (Hurme 1998, 151).

5.2 Koti väkivallan ympäristönä

Kodin käsitteessä kiteytyvät perhe, vanhemmuus ja lapsuus. Joku on meidät jossain kasvattanut tai ollut kasvattamatta. (Kolbe 2002, 214.) Koti on lapsen kasvuympäristöistä tärkein. Kotona tapahtuvaan väkivaltaan liittyy kaksi oleellista piirrettä. Kotona tapahtuva väkivalta on erityisesti merkityksellistä, koska kotia pidetään turvapaikkana sekä ehdottoman rakkauden ja kiintymyksen tyyssijana. Sinne sijoittuvat lapsen tärkeimmät perhe- ja läheissuhteet. Kaltoinkohtelussa tilannetta

pahentaa se, että kriisin aiheuttaja on lapselle läheinen ihminen, jonka pitäisi olla huolehtiva ja turvallinen. (Törrönen 2000, 25.)

Elämä perheessä, jossa on väkivaltaa, on turvatonta. Sitä voisi kutsua sokin -elämäksi. Kukin vuorollaan tajuaa olevansa toisen perheenjäsen arvaamattoman käytöksen armoilla. (Törrönen 2000, 25.) Perheen nimissä tällä yksityisellä alueella tehdyt väkivallan teot halutaan nähdä yksityisasiana (Forsberg 2002, 84 - 85). Kotona ollaan perheen omalla yksityisellä alueella. Tästä johtuen ongelmia on vaikea kertoa ulkopuolisille, samoin kuin muiden on vaikea puuttua perheen tilanteeseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät kokevat, että heillä ei ole sanoja eikä keinoja ottaa esiin väkivalta-asiaa. (Paavilainen & Pösö 2003, 18.)

Perheessä esiintyvä väkivalta ei ole elämäntyyliä. Taustalla voi olla vaikeutta kommunikoida, kyvyttömyyttä liittyä, sietää ja/tai pitää puoliaan rakentavasti. Keinoja selviämiseen voivat olla voimankäyttö, pakottaminen ja toisen yli käveleminen. Tästä johtuen osa perheenjäsenistä elää pelossa, alistuneina ja luovuttaneina. Väkivaltaisissa perheissä tilanteet voivat nopeastikin ryöstäytyä kaaokseen ja hallitsemattomiin tilanteisiin. (Törrönen 2000, 25.)

6 NUORUUSIKÄ

Käsitlemme opinnäytetyössämme perheväkivaltaa nuorten kertomana. Matka aikuisuuteen etenee kullakin yksilöllisesti. Nuori irrottautuu lapsuudestaan ja löytää oman persoonallisen aikuisuuden. Nuoruus on yksilöitymisen ja eriytymisen aikaa sekä yhteiskuntaan ja sosiaaliseen ympäristöön liittymisen tapahtuma. (Rantanen 1996, 51.)

Sanat lapsi ja nuori lomittuvat arkikielessä. Käsitteet siitä, milloin murrosikä alkaa tai milloin nuori on aikuinen, vaihtelevat, ja ne ovat kehityksen näkökulmasta suuntaa antavia. (Jarasto & Sinervo 1999, 10 - 11.) Nurmen (1998, 256 - 257) mukaan nuoruusikä ajoittuu 11 - 25 ikävuoden välille. Nuoruuden alku on selkeämmin määriteltävissä kuin sen päättymisen, jossa on paljon yksilöllistä vaihtelua. Nuoruus voi nykyään kestää pari vuosikymmentä. Nuoruutta voidaan pitää tietynlaisena siirtymävaiheena lapsuudesta aikuisuuteen.

Lapsuuden ja erityisesti varhaislapsuuden tapahtumat vaikuttavat persoonallisuuden kehittymiseen ja myöhempään psyykkiseen terveyteen. Lapsuuden kokemukset ovat usein aikuisuuden häiriöiden taustalla. (Solantaus 1996, 58.) Lapsuus luo pohjaa nuoruuden kehitykselle. Aikuisen persoonallisuuden tulisi olla muotoutunut nuoruusiän päättyessä. (Rantanen 1996, 51.) Nuoruusiän kehitystä ohjaavat monet biologiset, psykologiset, sosiaaliset ja jopa yhteiskunnalliset tekijät, jotka ovat monin tavoin vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Nuoruusikä voidaan jakaa eri vaiheisiin: varhaisnuoruus, keskinuoruus ja myöhäisnuoruus tai varhaisaikuisuus (Nurmi 1998, 256 -257.)

Keskeinen nuoruusikää määrittävä tapahtuma on puberteetin alkaminen. Kehon kasvu ja sukupuolikypsyyden saavuttaminen muuttavat lapsen suhdetta itseensä sekä ympäristöönsä. Tässä iässä saavutetaan usein ajattelun abstraktisuuden ja loogisuuden taso, joka on tyypillistä nuoren ajattelulle aikuisena. (Nurmi 1998, 256.) Nuoruusiän kehitykseen kuuluu myös kriisit ja kuohunta. Tietynlainen epätasapaino nuoren sisäisissä rakenteissa on edellytys kehittymiselle. Kehityksensä aikana nuorella on ristiriitoja ja rauhattomuutta. (Laine 2002, 107.)

Nuoruusiän loppuvaiheessa nuoren kokonaispersoonallisuus eheytyy ja minä lujittuu. Nuoruusiän terveellä tavalla läpikäynyt nuori alkaa olla valmis ja kykenevä itsenäistymään ja irrottautumaan kodistaan. (Rantanen 1996, 32.) Lepistö (2010, 19) toteaa nuorten tarvitsevan turvaa ja pysyvyyttä kotona silloin, kun he etsivät itsenäisyyttä perheestään. Nuoruusiässä on mahdollisuus korjata lapsuusiän kehityksen puutteita ja traumoja, jolloin nuoruusikä mahdollistaa eheämmän aikuisuuden (Rantanen 1996, 52).

Nuoruuden kehityksestä tärkeä osa koostuu lukuisista roolimutoksista, joita nuori käy läpi. Tärkeä kehityskulku on irtautuminen lapsuuden perheestä. Nuori saa enemmän itsenäisyyttä omaan elämäänsä liittyvien päätösten tekemisessä. (Nurmi 1998, 256.) Vanhemmista irrottautumista helpottaa, jos nuori kuuluu johonkin ryhmään (Laine 2002, 108). Nuoruudessa valmistaudutaan aikuiselämän rooleihin. Niihin vaikuttavat erilaiset koulutukseen, ammatinvalintaan, elämäntapaan ja ihmissuhteisiin liittyvät valinnat, esimerkiksi työelämään siirtyminen, taloudellinen itsenäisyys, parisuhteen luominen ja perheen perustaminen. (Nurmi 1998, 256 - 257.) Mykkänen (2007, 27) toteaa että nuoruusiästä selviäminen voi olla vaikeaa, jos lapsuuden ongelmat kuormittavat nuorta.

7 PERHEVÄKIVALTA NUORTEN KOKEMANA JA KOKEMUSTEN MERKITYS

Lasten ja nuorten omiin kokemuksiin perheväkivallasta tulisi kiinnittää huomiota entistä enemmän. Nuoren itsensä tuottama tieto tilanteesta voi olla erilaista kuin aikuisen näkökulmasta katsottuna. Käsittelemme tässä luvussa myös kiintymyssuhdeteorian pääpiirteittäin; se antaa tietoa siitä, miten varhaiset ihmissuhteet voivat olla muokkaamassa tulevaa aikuisuutta.

Perheissä, joissa koetaan väkivaltaa, väkivalta varjostaa perheen elämää jatkuvasti. Varsinaisia väkivallantekoja voi olla harvoin, mutta nämä vaikuttavat perheen ilmapiiriin, jota leimaa pelko ja uhka. Vanhemmat aliarvioivat sitä, kuinka paljon lapset ovat nähneet tai kuulleet. (Oranen 2004,132 - 133.)

Daniel Sternin mukaan lapsen maailma koostuu kokemusmaailmasta ja leikki-ikästä lähtien kertomusmaailmasta. Kokemusmaailma koostuu aistimuksista, havainnoista, tunteista, ajatuksista ja toiminnasta. (Stern 1992, 131 - 149.) Omasta elämästä puhuminen palvelee lapsilla samoja asioita kuin aikuisellakin. Omista kokemuksista puhutaan, kun niitä halutaan jakaa muille, kerrotaan toiselle omasta itsestä, saadaan kokemuksen aiheuttamat tunteet hallintaan ja halutaan ratkaista mahdollisesti tilanteisiin liittyviä ongelmia. (Eskonen 2005, 39.)

Eskonen (2005, 37) toteaa väitöskirjassaan, että lapsen kokemus perheessä tapahtuvasta väkivallasta voi poiketa paljon siitä, miten perheen vanhemmat tilanteen näkevät. Tämän takia on tärkeää tutkia, mitä lapset ajattelevat elämäänsä liittyvistä asioista.

Brittiläisen psykiatri John Dolbyn luoma kiintymyssuhdeteoria pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään varhaisten ihmissuhteiden vaikutusta ihmisen myöhempään kehitykseen. Kiintymyssuhdeteorian ja sen sovellusten avulla voidaan valaista sitä, missä määrin kokemukset vaikuttavat myöhempään elämässä selviytymiseen ja miten paljon niillä on merkitystä psyykkisen häiriintymisen kannalta. Turvallisesti ja turvattomasti kiinnittyneellä lapsella on edessään erilaiset kehitystehtävät ja haasteet. Turvallisesti kiinnittyneen lapsen käsitys itsestä ja maailmasta on hyvä, ja ihmiset ovat yleensä hänen mielestään luotettavia. Lapsi joutuu kohtaamaan myös sen tosiasian,

että maailmassa on paha eikä kaikkiin voi luottaa. Turvattomissa oloissa kasvanut lapsi on puolestaan omaksunut käsityksen, että hän ja maailma ovat pahoja eikä kehenkään voi luottaa. (Sinkkonen & Kalland 2001, 9.)

Turvaton kiintymyssuhde voi syntyä, kun lapsi joutuu uhraamaan omat tunteensa ja tarpeensa. Jos lasta hallitaan pelolla ja kovalla fyysisellä kurittamisella, mukautuu hän toisten tahtoon ja toiveisiin. Lapselta häviää eläytymiskyky, kun kosketus omiin tai toisten tunteisiin katoaa. Pettymys ja raivo hautautuvat jonnekin syvälle, mistä ne voivat nuoruusiässä tai aikuisuudessa purkautua väkivaltaisuuksina. Tytöillä on suurempi vaara omaksua passiivinen, alistuva rooli. He voivat hakeutua yhä uudestaan parisuhteisiin, joissa joutuvat pahoinpidellyiksi. (Sinkkonen 2012, 56 - 58.)

Väkivallan keskellä eläminen on aina vahingollista lapselle. Perheessä lapsen tärkeimmät ja turvallisimmat ihmiset tekevät lapsen elämästä pelottavan ja turvattoman. Perheväkivalta on asia, josta yleensä vaietaan ja lapsi joutuu kantamaan yksin raskasta taakkaa. Asiasta ei puhuta edes vanhempien, sisarusten tai ystävien kanssa. Lasta on voitu kieltää puhumasta perheen asioista tai hän ei halua puhua niistä pelon tai häpeän vuoksi. (Ojanen & Keränen 2006, 82.)

7.1 Kuva itsestä ja maailmasta

Keskeinen tutkimustieto nuorten kokemasta perheväkivallasta löytyy ruotsalaisen Katarina Weinehallin (1997) Umeån yliopistolla tekemästä tutkimuksesta *Att växa up våldets närhet. Ungdomars berättelser om våld i hemmet*. Tutkimuksessaan Weinehall on koonnut 15 -19-vuotiaiden nuorten kokemuksia perheväkivallasta.

Weinehallin (1997) mukaan kotonaan perheväkivaltaa kokeneet nuoret kokivat itsensä erilaisiksi ja yksinäisiksi koulumaailmassa. Heillä oli kokemus syrjityksi tulemisesta sekä ikätovereiden että aikuisten taholta. Nuoret kokivat myös, että viranomaiset eivät olleet auttamassa tai eivät olleet luotettavia, kun he olivat hakeneet apua. Väkivaltaan liittyvät salaisuudet estivät heidän omien ajatustensa, tunteidensa ja tuntemustensa jakamisen toisten kanssa. Nuoret kokivat laajalti eri tunteita, joita väkivalta oli heissä aiheuttanut. Suurin osa tunteista oli raskaita, ja niihin oli vaikea sopeutua. Osa tunteista oli jatkuvasti läsnä ja osa silloin tällöin. Nuoret tunsivat surua, pelkoa, iloa ja kaipausta. Pelko oli kaikille yhteinen tunne. Nuoret tunsivat kantavansa taakkaa, joka

sisälsi tunteita häpeästä, syyllisyydestä, petoksesta ja epäluottamuksesta. Kaikille oli myös yhteistä kokemus yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunteesta. Voimattomuuden tunne, ahdistus, huolestuneisuus, vastuu ja väsymys tulivat ilmeisemmäksi, kun nuori sijoitti itsensä suhteessa väkivaltaan. Kaikille nuorille oli yhteistä myös kokemus, siitä etteivät he pystyneet vaikuttamaan kotona tapahtuvaan väkivaltaan, ja luottamuksen rakentaminen muihin ihmisiin oli vaikeaa. Parhaaksi ystäväkseen ja tuekseen nuoret nimesivät usein eläimen, yleensä kissan tai koiran, jolle voi kertoa huolet ja murheet. Eläimeltä sai lohtua, turvaa ja voimaa jaksaa eteenpäin. (Oranen 2001, 54 – 55, 59, 61; Mykkänen 2007, 28 - 29.)

7.2 Räjähdyksen odotus

Nuorten suhde kotona tapahtuvaan väkivaltaan on aina aktiivinen, sillä he eivät ole välinpitämättömiä sivustakatsojia. Varsinkin nuoret oppivat ennakoimaan riita- ja tappelutilanteita. He huomaavat ilmapiirin jännittymisen ja osaavat myös tarkkaan lukea vaaran merkkejä. Muovikassin kilahdus tai äidin äänen kiristyminen voi olla ennakkoilmoitus siitä, että illalla isä alkaa riehua. Merkkien seuraaminen vie lapselta paljon energiaa, ja keskittymiskyky vähenee tehdä omia asioita. Osa lapsista jää kotiin ”päivystämään” tilanteen kehitystä. Tappeluiden ennakointi voi olla myös syynä, ettei kavereita voi kutsua kotiin. (Oranen 2001, 49.)

Jotkut nuorista ovat joutuneet vanhempiensa viestinviejiksi, jossa välittävät viestejä vanhemmalta toiselle. Hankalinta on kuitenkin niissä perheissä, joissa väkivaltaa ei voi ennakoida. Ennakoimisen mahdollisuus antaa tunteen, että jotain voi tehdä ja vaikuttaa siten tilanteeseen. Nuoret kokivat, että jatkuva uhka on kaikkien vaikeinta ja ahdistavinta, koska koskaan ei voi tietää, milloin räjähdys tulee. (Oranen 2001, 49.)

7.3 Räjähdykset

Kun tappelu perheessä alkaa, on lapsilla ja nuorilla yleensä kaksi tapaa toimia. Osa lapsista vetäytyy tilanteesta ja yrittää olla näkemättä ja kuulematta mitään. Vanhemmat lapset voivat laittaa stereot soimaan. Turvapaikkana on usein oma huone ja sänky, jonka peiton alle voi mennä piiloon. Lapset jäävät näissä tilanteissa mielikuvituksen varaan, ja kuvitelmat voivat olla joskus paljon pelottavammat kuin itse tapahtuma. Toiset lapset jäävät paikoilleen ja ikään kuin jähmettyvät pelosta

pystymättä tekemään tilanteessa mitään. Tapahtuman jälkeen voidaan kokea syyllisyyttä siitä, että olisi pitänyt voida tehdä jotain, vaikkapa suojata äitiä. Osa lapsista menee aikuisten väliin ja yrittää lopettaa tappelun. Lapset hakevat apua naapurista tai soittavat apua. (Oranen 2001, 50; Buckley ym. 2005, 35 - 37.)

Tappelut ovat kriisitilanteita lapselle. Lapset kokevat voimattomuutta ja avuttomuutta tilanteessa. Keskeinen tunne on pelko. Pahin pelko on yleensä se, että äiti kuolee. Lisäksi voidaan tuntea vihaa, joka kohdistuu isään, joka tekee pahoja asioita, mutta myös äitiin, joka on lapsen mielestä ärsyttänyt isää. Toisaalta äitiä voi myös vihata siitä syystä, ettei tämä pysynyt suojelemaan lasta tai itseään tilanteessa. Nuoret voivat väsyä kotitilanteeseen, siirtyä elämään jengeissä tai asumaan kavereiden luokse. (Oranen 2001, 50 - 51; Buckley ym. 2005, 37.) Nuoret kokevat laajan määrän eri tunteita, joita väkivalta heissä aiheuttaa. Tunteista on vaikea puhua, vaikka osa tunteista on jatkuvasti läsnä. Nuoret tuntevat surua, pelkoa, iloa sekä kaipausta. Tunnetakassa on häpeän, syyllisyyden petoksen ja epäluottamuksen tunteita. (Mykkänen 2007, 28.)

8 LAPSUUDESSA KOHDATUN PERHEVÄKIVALLAN VAIKUTUKSET

Väkivalta vaikuttaa monella tavalla lapsen ja nuoren kehitykseen ja elämään. Perheessä lapsi tai nuori voi nähdä tai joutua väkivallan kohteeksi monin eri tavoin. (Dufva 2001, 18.) Väkivalta ja sen uhkan kokeminen perheessä vahingoittaa lasta myös silloin, kun se ei kohdistu häneen itseensä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 39).

Väkivallan uhreja eivät ole ainoastaan ne, joihin väkivallan teko kohdistuu, vaan myös sivustaseuraajat, usein perheen lapset. Väkivallan kuuleminen tai kokeminen kodeissa ja perheissä vaikuttaa lasten turvallisuuden tunteeseen. Kokemusta pidetään traumaattisena. (Paavilainen & Pösö 2003, 14.) Silloinkin kun lapset eivät näe väkivaltaa, lapset aistivat väkivaltaepisodin seurauksena kiristyneen ilmapiirin kotona, näkevät ehkä lyöntien jäljet. Vanhempien huolenpito on saattanut perheväkivaltatilanteessa herpaantua. (Forsberg 2002, 20.) Perheessä lapsi tai nuori voi joutua katsomaan äitiinsä kohdistuvaa pahoinpitelyä voimatta itse vaikuttaa tai puuttua asiaan. On osoitettu, että perheväkivalta vaikuttaa lapsen sosiaaliseen, kognitiiviseen, fyysiseen ja emotionaaliseen kehitykseen sekä käyttäytymiseen. (Dufva 2001, 18.)

Perheväkivaltaa kokeneiden aikuisten avuntarvetta ei yleensä kyseenalaisteta, mutta lapset jäävät vieläkin liian usein huomiotta. Ajatellaan, että lapset eivät näe, kuule tai eivät tiedä mitään, ja jos tietävätkin, niin unohtavat nopeasti tietämänsä. (Oranen & Keränen 2006, 63.) Väkivallan todistajaksi joutuminen voi tuottaa hyvin moninaisia oireita, jotka ovat myös tyypillisiä muille psykososiaalisille oireille. On huomattava, että yksittäisen oireen perusteella ei voi päätellä, että nuori on joutunut väkivallan kohteeksi kotonaan. Väkivallan kokemusta onkin järkevää tarkastella kehityksellisinä riskitekijöinä. (Dufva 2001, 19.) Väkivalta vaikuttaa kaikkiin sen piirissä eläviin ihmisiin, niin uhreihin, tekijöihin kuin todistajaksi joutuviin lapsiin (Oranen 2004, 134 - 135).

Perheväkivallan vaikutukset lyhyellä sekä pitkällä aikavälillä voivat ilmetä tunne-elämän ja sosiaalisen sekä kognitiivisen kehityksen häiriöinä (Paavilainen & Pösö 2003, 41; Oranen 2001, 56). Orasen (2001, 48, 55) mukaan perheväkivallan vaikutukset voivat olla lapsiin yksilöllisiä. Perheväkivallan vaikutukset riippuvat osin

lapsen iästä ja sukupuolesta, väkivallan määrästä, kestosta, laadusta ja vakavuudesta sekä suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden olemassaolosta.

Perheväkivallan kokemisella ja näkemisellä on valtava määrä erilaisia negatiivisia seuraamuksia. Perheväkivalta niin parisuhteessa kuin lapsia kohtaan aiheuttaa lapsen traumatisoitumista ja kiintymyssuhdehäiriöitä. (Sinkkonen & Kalland 2011, 119 - 110.)

Lasten näkemän tai kokeman perheväkivallan pitkäaikaiset seuraukset riippuvat lapsen kehitystasosta. E erityisen haavoittuvia ovat pienet lapset. Lapsen aikaisemmat kokemukset sekä kiintymyssuhde varhaislapsuudessa vaikuttavat väkivallan pitkäaikaisiin seurauksiin. (Turunen 2004, 191.) Pidemmällä aikavälillä perheväkivalta voi johtaa mielenterveysongelmiin, puutteisiin sosiaalisissa taidoissa, päihteidenkäyttöön, rikollisuuteen sekä väkivaltaisuuteen tai prostituutioon (Paavilainen & Pösö 2003, 41; Dufva 2001,18; Sinkkonen & Kalland 2011, 119 - 110). Painavaa näyttöä tutkimuksissa on myös saatu isän väkivaltaisuuden ja vanhempien ristiriitaisen suhteen vaikutuksesta nuorten aggressio-ongelmiin (Sinkkonen & Kalland 2011, 119).

Oranen (2001, 62 - 63) näkee väkivallan vaikutusten kuvaamisella kolme eri funktiota. Lapset tarvitsevat apua ja tukea eläessään väkivallan keskellä. Perheissä tapahtuva väkivalta jättää jälkensä. Tämän vuoksi väkivallan vaikutusten kertominen on tärkeää. Kertomisen seurauksena näkymättömät lapset muuttuvat näkyviksi. Lisäksi väkivallan seurausten ja niihin vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen on tärkeää interventioiden suunnittelun ja toteutuksen kannalta. Täytyy tietää, mihin pyritään vaikuttamaan ja mitä hoidetaan. Tämän toteutuessa lapset saavat apua ja väkivallan kierre saadaan katkaistua.

8.1 Fyysiset vaikutukset

Väkivaltaan liittyvistä fyysisistä vaikutuksista suurin osa on havaittavissa heti pahoinpitelyn jälkeen, näitä ovat esimerkiksi katkenneet luut ja ruhjeet (Ellonen ym. 2007, 16). Väkivallan fyysisenä vaikutuksena voidaan myös nähdä nuorten somaattisen oireilun lisääntyminen, esim. univaikeudet ja vatsakivut (Oranen 2001, 55, 57). Lisäksi pahoinpitelykokemuksiin voi liittyä riskikäyttäytymistä kuten päihteiden käyttöä (Oranen 2001, 55, 57; Ellonen 2007, 16). Nuorilla aikuisilla

perheväkivallan fyysiset vaikutukset liittyvät kaikenpuoliseen hyväksikäyttöön (Dufva 2001, 18).

8.2 Psyykkiset vaikutukset

Väkivallan kokemisesta seuraa usein mm. vakavia kehityshäiriöitä ja psyykkisiä ongelmia (Ellonen 2007, 16). Kouluikäisillä ja nuorilla psyykkiset vaikutukset ilmenevät tyypillisesti tunne-elämän alueella, masennuksena, itsetunnon ja minäkuvan ongelmina sekä erilaisina ruumiillisina ja käyttäytymisen oireina. Tunne-elämän oireet voivat ilmetä monimuotoisina, vetäytymisenä, välinpitämättömyytenä, tunnottomuutena ja muistiongelmina. (Turunen 2004, 192 - 193.) Lisäksi tunne-elämän oireena nuoret voivat tuntea pelkoa, ahdistuneisuutta, syyllisyyttä, häpeää ja levottomuutta sekä traumaattisen kokemuksen aiheuttamaa hämmennystä ja sekaannusta (Dufva 2001,18; Oranen 2004,138). Monet näistä henkisistä vammoista, kuten mielenterveyshäiriöt ja itsetuhokäyttäytyminen, ovat havaittavissa vasta myöhemmin (Ellonen 2007, 16).

Liiman haistelu, alkoholi ja huumeet voivat olla tapa yrittää unohtaa ja irrottautua ahdistuksesta. Itsetuhokäyttäytyminen, itsemurha-ajatukset ja yritykset ovat tavallisia. Itsensä viiltely voi olla yritys tukahduttaa fyysisellä kivulla psyykkistä ahdistusta ja tuskaisuutta, joskus se voi olla myös avunhuuto ympäristölle. (Turunen 2004, 192 - 193.) Monet väkivallan psyykkisistä vaikutuksista johtuvat yrityksestä sopeutua tilanteeseen. Oireet siis ilmaisevat lapsen jatkuvaa yritystä selvitä kestävässä sekä mielettömässä tilanteessa. (Turunen 2004, 194.)

8.3 Sosiaaliset, kognitiiviset ja käyttäytymiseen liittyvät vaikutukset

Perheväkivallan sosiaaliset vaikutukset näkyvät tyypillisesti ihmissuhteiden alueella. Tyypilliset pulmat liittyvät läheisyyden ylläpitämiseen, muuttuneeseen seksuaaliseen käyttäytymiseen ja vääristyneisiin odotuksiin suhteessa väkivaltaan. Käyttäytymistä leimaa manipulaatio sekä aggressiivisuus. (Turunen 2004, 194 - 195.) Väkivallalle altistuva lapsi ja nuori joutuu kokemaan paljon kuormittavia tilanteita. Samalla hän saattaa jäädä vaille kehitykselle tärkeitä positiivisia kokemuksia. Sosiaaliset taidot eivät vahvistu, ja esimerkiksi kyky empatiaan voi jäädä heikoksi. Tällöin on vaikea

oppia hallitsemaan aggressiivisia impulssejaan suhteessa toisiin ihmisiin. (Oranen 2004, 138.)

Ystävyysuhteissa ikätovereihin on ongelmia. Lapsuuden kokemukset erottavat muista nuorista ja nuori joutuu elämään ikään kuin kahdessa maailmassa. Voi olla, että nuori ei halua esim. osallistua koululääkärin tarkastuksiin tai koulussa jumppatunnille. Luottamuksellisen ja vastavuoroisen suhteen luominen on vaikeaa. (Turunen 2004, 194 -195.)

Kouluikäiset itse puhuvat paljon yksinäisyyden ja eristyneisyyden kokemuksista. Väkivaltaan liittyvä salaisuus eristää herkästi kavereista ja ystäväistä. Heitä ei voi kutsua kotiin, kun ei tiedä, mitä siellä tapahtuu. Monilla nuorilla on myös uskomus, että kenelläkään muulla ei ole samanlaisia kokemuksia kuin heillä. Nuoret myös kokevat syyllisyyttä väkivallasta. (Oranen 2004, 138; Bucley ym. 2005, 36.)

Kouluikäiset ja nuoret ymmärtävät nuorempia lapsia paremmin mitä perheessä tapahtuu. Heillä on itsesyytöksiä, oppimisvaikeuksia ja väkivallan hyväksyviä asenteita. (Dufva 2001, 18 - 19.) Turvaton kasvuympäristö lisää myös häiriökäyttäytymisen ja epäsosiaalisen käyttäytymisen riskiä, saattaa heikentää koulumenestystä ja johtaa opiskelu- ja työllistymisvaikeuksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 52). Ruumiillinen pahoinpitely antaa nuorelle myös väkivaltaisen käyttäytymismallin (Ellonen ym. 2007, 17). Nuorilla aikuisilla vaikutukset näkyvät väkivaltaisena käyttäytymisenä seurustelusuhteissa, rikollisuutena ja karkailuina (Dufva 2001, 18).

Perheväkivaltaa kokevilla nuorilla on usein oppimisvaikeuksia, koulupinnausta, karkailua ja itsetuhoista riskikäyttäytymistä. Käyttäytymisen ongelmat saavat ympäristössä aikaan usein kasvavaa kontrollin ja rankaisun tarvetta, jolloin nuoren sisäinen hätä voi jäädä piiloon. (Turunen ym. 2004, 194 -195.)

8.4 Perheväkivallan vaikutukset myöhempään elämään

Kokemukset lapsuudessa ja nuoruudessa vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Lapsuudenaikaisten kokemusten heikentämä sosiaalinen, emotionaalinen ja tiedollinen kehitys altistaa hallitsemattoman alkoholikäytön tai muiden päihteiden

käytön kaltaiselle riskikäyttäytymiselle, sitä kautta sairauksille ja tapaturmille, jotka pahimmillaan lyhentävät elinikää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 52; Krug ym. 2005, 90.)

Kaltoinkohtelun seurauksena on vaikeuksia myönteisen minäkuvan luomisessa ja ylläpitämisessä. Seuraukset ulottuvat usein aikuisuuteen ja näkyvät psyykkisinä ongelmina, itsetunnon heikkoutena, avuttomuuden kokemisena ja syyllisyyden tunteiden leimaamana kuvana omasta itsestä. Nämä vaikuttavat työelämän ja henkilökohtaisen elämän valintoihin. (Lepistö 2010, 29.) Parisuhde on usein se paikka, jossa joutuu kohtaamaan oman historiansa haamut. Aikuisiän psyykkisten vaikeuksien takana on usein monimutkainen kaltoinkohtelun historia. (Turunen 2004, 195.)

Vakavan kaltoinkohtelun pysyvät psyykkiset seuraukset näkyvät joko aivojen toiminnan tai kehityksen häiriöinä. Jos lapsen tai nuoren jatkuva vakava kaltoinkohtelu sekä laiminlyönti jatkuu, voi seurauksena olla pysyvä vaikutus kognitiiviseen kehitykseen. Se voi näkyä mm. alentuneena älykkyytenä. Vauriot eivät korjaannu hyvälläkään hoidolla. (Turunen 2004, 195.) Pahimmassa tapauksessa lapsuuden kaltoinkohtelu tuottaa pitkäkestoisia ja vaikeita traumaperäisiä stressioireita. Nämä voivat muuttua väkivaltaiseksi ja rikolliseksi käyttäytymiseksi tai psyykkisiksi häiriöiksi. (Haapasalo 2008, 11.) Perheväkivalta voi vaikuttaa myöhempään vanhemmuuteen epäjohdonmukaisina kasvatuskäytäntöinä, ylisuojelevuutena tai kovina rangaistustapoina. Perheissä käytetään myös useammin fyysisiä rangaistusmenetelmiä. (Ellonen ym. 2007, 17.)

9 SYSTEMAATTINEN KIRJALLISUUSKATSAUS JA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Käytimme opinnäytetyön menetelmänä systemaattista kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollisuus hahmottaa olemassa olevan tutkimuksen kokonaisuutta. Kokoamalla tiettyyn aiheeseen liittyviä tutkimuksia yhteen saadaan kuva siitä, miten paljon tutkimustietoa on olemassa ja millaista aiheeseen liittyvä tutkimus pääosin on. (Johansson 2007, 3.) Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen päämääränä on koota tietoa ja tehdä valitusta aiheesta synteesi aikaisemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta. Systemaattinen katsaus on itsenäinen tutkimus. Siinä pyritään tutkimuksen toistettavuuteen ja virheettömyyteen. (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 46.)

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus voidaan jaotella kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe sisältää katsauksen suunnittelun, toinen vaihe sisältää katsauksen tekemisen hakuineen, analysointineen ja synteeseineen, ja viimeiseen vaiheeseen kuuluu raportointi. Vaiheet on tarkkaan määritelty, jotta voitaisiin minimoida virheet ja katsauksen toistettavuus tulisi mahdolliseksi. (Johansson 2007, 5.)

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimussuunnitelmavaiheessa on päätettävä käytettävien alkuperäistutkimusten hyväksymis- ja poissulkukriteerit. Tarkoituksena on valita mukaan mahdollisimman edustava joukko luotettavia tutkimuksia. Tutkimusten tulee olla tarkoituksenmukaisia tutkittavan aiheen kannalta. Hyväksymiskriteerillä rajataan ne tutkimukset mukaan, joita halutaan kirjallisuuskatsaukseen. Tutkimusten valinta ja sisäänottokriteerit tulee kuvata tarkasti. (Johansson 2007, 5; Metsämuuronen 2006, 31; Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 48.)

Hakuprosessi on systemaattisen kirjallisuuskatsauksen onnistumisen kannalta kriittinen vaihe. Virheiden mahdollisuus tässä vaiheessa johtaa vääjäämättä katsauksen epäluotettavuuteen. (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 49.) Hakuprosessi tulee dokumentoida huolellisesti, jotta sitä voidaan pitää systemaattisen kirjallisuuskatsauksen prosessin mukaisena ja tieteellisesti pätevänä. Huolellisesti tehty katsaus on mahdollista toistaa vaikkapa toisen tutkijan toimesta (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 50.)

Hakujen tuloksia arvioidaan kahden tutkijan toimesta. Kaikki haun antamat viitteet tulee käydä läpi. Valintaprosessissa voivat tutkijat päätyä erilaiseen tulokseen. Keskinäinen keskustelu tuloksista johtaa toimenpiteisiin eriävyyksien kohdalla. (Pudas- Tähkä & Axelin 2007, 51.)

9.1 Aineiston haku- ja valintaprosessi

Opinnäytetyömme aineistoa haimme sähköisistä tietokannoista, jotka ovat yleisesti käytössä terveydenhuoltoalalla. Hakuun käytimme englanninkielisistä tietokannoista Cinahl- ja Academic Search tietokantoja. Suomenkielisistä tietokannoista käytimme Mediciä sekä Melindaa.

Koehaun perusteella valitsimme Full Text -haun. Tällä haulla saimme aineiston kokonaan luettavaksi koneelta. Aineiston rajasimme ajalle 2002 - 2012 julkaistuihin englannin ja suomenkielisiin tieteellisiin väitöskirjoihin, tutkimuksiin ja opinnäytetöihin (liite 1). Tutkimusartikkelit jätimme pois, koska mielestämme ne eivät vastanneet riittävän laajasti tutkimuskysymyksiimme. Kirjallisuuskatsaukseen valituista tutkimuksista esiintyvien nuorten ikäjakaumaksi muodostui 12 - 22-vuotiaat. Kokeilimme hakuja myös ilman rajauksia, koska aineistoa tutkimukseemme tuntui löytyvän kovin vähän. Haut on tehty tietokantojen asettamilla rajauksilla, joko tekijä, otsikko, asiasana ja tiivistelmä tai author / abstract mukaan. Haut tehtiin vuonna 2013 huhti- toukokuussa.

Tutkimusten valinnan kriteerinä oli, että siinä tulisi esille tietoa nuoren kokemuksesta perheväkivallasta. Haimme vastausta kysymyksiin, kuinka väkivalta ilmeni kotona ja millaisia tunteita nuori koki. Halusimme myös tietää, mitkä olivat nuoren sopeutumiskeinoja tilanteeseen sekä mitä tulevaisuuden haaveita nuorilla olisi. Nuorilla piti olla omakohtaisia kokemuksia perheväkivaltaan liittyen joko kokijoina tai näkijöinä. Mielestämme aikuisten tuottama tieto aiheestamme ei olisi vastannut tutkimuskysymykseemme niin täsmällisesti kuin nuorten itsensä tuoma tieto. Valituista tutkimuksista tuli saada vastaus ainakin yhteen tutkimuskysymykseemme.

Työmme keskeiset hakusanat olivat *perheväkivalta, lapset, lapsuus, nuoret ja kokemukset*. Hakusanat englanniksi olivat *domestic violence, children, childhood, adolescent and experience*.

Aluksi valitsimme tutkimukset otsikon perusteella, minkä jälkeen tutustuimme abstraktiin tarkemmin. Abstraktin perusteella valitsimme tarkempaan tarkasteluun koko tekstin ja tämän perusteella valitsimme lopulliset tutkimukset (liite 1). Tutkimuksia löytyi otsikon perusteella suhteellisen runsaasti. Lähempi tarkastelu karsi lopullisia, mukaan otettavia tutkimuksia. Teimme yhdessä hakujen perusteella kuitenkin päätöksen, että hankimme otsikon ja tiivistelmän perusteella kaksi pro gradua manuaalisesti. Ensimmäinen näistä töistä lainattiin kirjastosta kaukolainana ja toisen työn tilasimme suoraan Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitokselta. Päädyimme tähän poikkeukseen, koska suoraan tutkimuskysymyksiin vastaavia, sähköisesti saatavia tutkimuksia löytyi todella vähän. Yksi työssämme käyttämämme keskeinen tutkimus löytyi sekä englanninkielisestä että suomenkielisestä tietokannasta.

Meillä oli työn alkuvaiheessa kaksi tutkimuskysymystä, joihin haimme vastauksia. Tuloksia analysoidessamme näytti siltä, että tarvitsisimme tarkentavia tutkimuskysymyksiä lisää. Lisäksi jouduimme jättämään toisen alkuperäisen tutkimuskysymyksen kokonaan pois. Sen avulla olisimme hakeneet vastauksia siihen, mitä ongelmia väkivaltaa kokeneet ovat kohdanneet aikuisuudessa. Jotta olisimme löytäneet vastauksia tähän, olisi tarvittu uusi haku ja lisää hakusanoja. Ajanpuutteen ja tutkimuksen rajaamiseksi päädyimme jättämään kysymyksen pois ja tarkentamaan ensimmäistä tutkimuskysymystä lisäkysymyksillä. Lopulliseen työhömmme tarkentui neljä tutkimuskysymystä saadun aineiston perusteella.

Medic-tietokannasta löytyi hakusanalla ”*perhevä*” 135 osumaa, ”*lap*” 1989 osumaa, ”*kokem*” yhteensä 264 osumaa. Sanayhdistelmällä *perheväkivalta and lapset*, saimme 11 osumaa. Lisättyämme Full text ja vuosirajauksen, osumia oli 3. Näistä otsikon perusteella mikään ei vastannut tutkimuskysymykseemme.

Sanayhdistelmillä ”*perheväkivalta ja lapsuus*” saimme yhden osuman. Tutkimus ei vastannut tutkimus kysymykseemme otsikon perusteella. Sanayhdistelmällä

”*perheväkivalta and nuoret*” saimme 6 osumaa. Otsikon perusteella valitsimme yhden ja luettuamme tiivistelmän, valitsimme sen tutkimukseemme.

Näillä sanayhdistelmillä haettuna Medicistä löytyi yhteensä 18 osumaa. Otsikon perusteella valitsimme lähempään tarkasteluun yhden tiivistelmän. Tiivistelmän lukemisen jälkeen valittiin yksi tutkimus lopulliseen työhömmе. Koko tekstin perusteella valitsimme Medicistä yhden tutkimuksen.

Teimme Melinda tietokannasta laajan haun ensin ilman mitään rajoituksia. Hakusanoina *perheväk** osumia oli 1 066, *lap** osumia oli 105 076.” . Sanalla *kokem** osumia oli yhteensä 20 296. Saimme sanayhdistelmillä ”*perheväkivalta and lapsuus*”, osumia yhteensä 41. Sanayhdistelmillä ” *perheväkivalta and lapset*”, osumia oli yhteensä 300. Sanayhdistelmällä ”*lapset*” and ”*kokemus*”, osumia ei löytynyt yhtään.

Rajasimme haut hakukriteerejä vastaaviksi. Sanayhdistelmät ”*perheväkivalta and lapsuus* ” osumia oli 23. Valitsimme 2 tutkimusta otsikon perusteella. Luettuamme tiivistelmät, valitsimme yhden tutkimuksen työhömmе. Tämä tutkimus poikkesi valintakriteereistämme; sitä ei ollut sähköisesti saatavissa. Jouduimme tilaamaan sen kirjaversiona.

Sanayhdistelmällä ”*perheväkivalta and lapset* ”yhteensä osumia oli 167. Otsikon perusteella valitsimme 8 tiivistelmää. Tiivistelmien lukemisen jälkeen valitsimme yhden tutkimuksen. Tarkemman lukemisen jälkeen sitä ei kuitenkaan otettu mukaan lopulliseen työhön. Sanayhdistelmällä ”*perheväkivalta and nuoret* ”yhteensä osumia oli 63. Otsikon perusteella valittiin 5 tiivistelmää. Tiivistelmien lukemisen jälkeen valitsimme yhden tutkimuksen lopulliseen työhön.

Näillä rajatuilla sanayhdistelmillä haettuna Melindasta löytyi yhteensä 253 osumaa. Otsikon ja saatavuuden perusteella valitsimme lähempään tarkasteluun 15 tiivistelmää ja tiivistelmien lukemisen jälkeen kaksi tutkimusta tutkimukseemme. Koko tekstin perusteella valitsimme 2 tutkimusta Melindasta.

Jatkoimme hakujen tekemistä Academic Search -tietokannasta. Teimme laajanhaun sanayhdistelmillä ”*domestic violence and childhood*”, saimme osumia 791. Sanayhdistelmillä ”*domestic violence and children*” hakutulos oli 4074. Viimeisen

laajan haun teimme sanayhdistelmällä ”*domestic violence and children and experience*”, hakutuloksia saimme 689.

Rajasimme haut tutkimuskriteerejä vastaaviksi. Hakusanoilla ”*domestic violence and childhood*” osumia oli 29. Otsikon perusteella valittiin lähempään tarkasteluun 3 tiivistelmää ja tiivistelmien lukemisen jälkeen valittiin yksi tutkimus työhömmе. Hakusanoilla ”*domestic violence and children and experience*” osumia oli 58. Otsikon perusteella valitsimme 2 tiivistelmää. Tiivistelmien lukemisen jälkeen emme valinneet yhtään tutkimusta työhömmе. Hakusanoilla ”*domestic violence and adolescents and experience*” saimme yhteensä 11 osumaa. Otsikoiden perusteella valitsimme 2 tiivistelmää. Luettuamme tiivistelmät emme valinneet yhtään tutkimusta työhömmе. Näillä sanayhdistelmillä haettuna Academic Search -tietokannasta löytyi yhteensä 98 osumaa. Otsikon ja saatavuuden perusteella valitsimme lähempään tarkasteluun 7 tiivistelmää ja tiivistelmien lukemisen jälkeen valitsimme yhden tutkimuksen. Koko tekstin perusteella valitsimme Academic Search -tietokannasta yhden tutkimuksen mukaan työhömmе.

Cinahlin tietokannasta löytyi sanayhdistelmillä ”*domestic violence and childhood*” 505 osumaa. Sanayhdistelmillä ”*domestic violence and children*” saimme 779 osumaa. Sanayhdistelmillä ”*domestic violence and children and experience*” osumia oli yhteensä 92. Haut tehtiin ensin ilman mitään rajoituksia.

Rajasimme hakua kriteerejä vastaavaksi. Hakusanoilla ”*domestic violence and childhood*” osumia oli yhteensä 33. Otsikoiden perusteella valitsimme 2 tiivistelmää. Tiivistelmien lukemisen jälkeen emme valinneet yhtään tutkimusta mukaan lopulliseen työhömmе. Hakusanoilla ”*domestic violence and children*” osumia oli 81. Otsikoiden perusteella valitsimme 3 tiivistelmää luettavaksi. Tiivistelmät luettuamme valitsimme mukaan yhden tutkimuksen työhömmе. Hakusana yhdistelmällä ”*domestic violence and children and experience*”, saimme osumia 11. Otsikoiden perusteella emme valinneet yhtään tiivistelmää luettavaksi. Hakusanoilla ”*domestic violence and adolescents and experience*” osumia oli 2. Otsikoista 1 vastasi tutkimuskysymykseen. Olimme valinneet kyseisen tutkimuksen jo aiemmin mukaan.

Näillä sanayhdistelmillä haettuna Cinahlin tietokannasta löytyi yhteensä 127 osumaa. Otsikon ja saatavuuden perusteella valitsimme lähempään tarkasteluun 5 tiivistelmää

ja tiivistelmien lukemisen jälkeen valittiin mukaan yksi tutkimus, joka vastasi tutkimuskysymykseemme. Koko tekstin perusteella valitsimme Cinahl -tietokannasta yhden tutkimuksen työhömmme.

Valitsimme yhteensä kuusi tutkimusta sähköisistä tietokannoista. Näistä neljä saimme suoraan koneelta luettavaksi. Kaksi muuta tutkimusta vastasi otsikoltaan ja tiivistelmältään tutkimuskysymyksiimme. Näitä tutkimuksia ei ollut mahdollista saada sähköisenä. Päädyimme tilaamaan tutkimukset. Toisen tilasimme kaukolainana Porvoon kirjastosta. Tarkemman lukemisen jälkeen jouduimme hylkäämään tämän tutkimuksen. Siinä oli kuvattu nuorten perheväkivaltakokemuksia perheessä sosiaalityöntekijöiden kuvaamana. Toisen tilasimme Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitokselta. Tämä tutkimus vastasi tutkimuskysymyksiimme. Otimme tämän tutkimuksen työhömmme. Lopulliseen työhömmme valitsimme yhteensä viisi tutkimusta. Valituista tutkimuksista kaksi oli englanninkielisiä.

Työhömmme valituista tutkimuksista kaksi oli sosiaalipsykologian alalta, yksi hoitotieteiden alalta, yksi psykologian alalta ja yksi oli tehty lasten tutkimuskeskuksen toimesta (liite 1).

Hylätyt tutkimukset ja väitöskirjat poikkesivat valintakriteereistä. Ne käsittelivät mm. seksuaalista väkivaltaa, väkivaltaa naisia kohtaan ja pienten lasten pahoinpitelyjä. Useissa tutkimuksissa väkivaltaa kokeneiden kertojien ikä oli väärä. Perheväkivaltaa käsiteltiin monesti vanhempien kertomana tai viranomaisten näkökulmasta. Hylätyissä tutkimuksissa käsiteltiin myös perheväkivallan vaikutuksia aivojen toimintaan sekä ihmisen käyttäytymiseen. Perheväkivallan kokemista käsiteltiin hoito- tai sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksia ei ollut saatavissa englannin- tai suomenkielisenä.

9.2 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysi soveltuu systemaattisen kirjallisuuskatsauksen analysointimenetelmäksi. Kirjallisuuskatsauksen tekijä yhdistää monien tutkimusten tuloksia tuottaen synteetin jo olemassa olevasta tutkimustiedosta. (Kylmä ym. 2008, 24.)

Sisällönanalyysi voi olla joko deduktiivista eli teorialähtöistä tai induktiivista eli aineistolähtöistä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuu induktiiviseen päättelyyn, jota ohjaa tutkimuksen kysymysten asettelu ja tarkoitus. Induktiivinen sisällön analyysiprosessi alkaa aina analyysiyksikön määrittämisestä. Analyysiyksiköksi voidaan valitaan sana, sanat tai lauseet. (Kylmä ym. 2008, 24.)

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysiin päädyimme, koska tarkoitus oli tuoda aineistosta nousevat havainnot, nuorten kokemuksellinen tieto esiin. Analyysiyksikön meidän työssämme muodosti sana, sanapari tai kokonainen lause.

Analyysi etenee tutkien aineiston sisältöä avoimin kysymyksiin systemaattisesti ja prosessin omaisesti. Sisällönanalyysiä voidaan tehdä koko tutkimuksen ajan tai sitten kun koko tutkimusaineisto on kerätty. Analyysivaiheessa tutkija saa vastaukset tutkimuskysymyksiinsä tai vastaavasti huomaa, miten tutkimuskysymykset olisi pitänyt asettaa. (Hirsijärvi ym. 1997; Syrjälä ym. 1995, 89; Kylmä ym. 2008, 24.)

Aloittaessamme tutkimusaineiston keräämistä luimme ensin valitut tutkimukset läpi saadaksemme kokonaiskuvan asiasta. Sitten aloimme etsiä valitsemastamme aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Etsimme tutkimuksista nuorten itsensä suoraan kertomaa kokemuksellista tietoa tilanteestaan ja tunteistaan tai haastattelijan tulkintaa nuorten kertomista asioista. Etenimme vaihe vaiheelta tarkoista ja laajoista taulukoista pelkistetympiin kokonaisuuksiin. Tämä vaati erityistä tarkkuutta, ettei jotakin olennaista tietoa jäänyt tässä pelkistysvaiheessa pois. Alussa lähdimme hakemaan vastausta vain kahteen tutkimuskysymykseen. Työn edetessä tutkimuskysymykset muuttuivat ja lisääntyivät neljään.

Sisällönanalyysissä tutkimuksen teko on jaettu eri vaiheisiin. Tutkimukseen valituista töistä etsitään tutkimuskysymyksiin vastauksia. Vastauksista tehdään karkea luokitus kooten samankaltaiset asiat yhteen. Samansisältöiset alaluokat eli alakategoriat yhdistetään toisiinsa luoden yläluokkia eli yläkategorioita. Yläluokille annetaan sisältöä kuvaavat nimet, jotka kuvaavat myös niitä alaluokkia, joista sisältö on muodostettu. Yhdistämisestä ohjaavat aineisto ja tutkijan tulkinta. (Syrjälä ym. 1995, 89 – 90; Kylmä 2008, 25.) Käsitteellistäminen tarkoittaa yläkäsitteiden avulla muodostettua kuvaa tutkimuskohteesta. Käsitteellistämistä jatketaan niin kauan kun sisällönanalyysin kannalta on mielekästä. (Kylmä 2008, 25.)

Keräsimme manuaalisesti saamamme vastaukset eli pelkistetyt ilmaukset taulukoiksi, jotka koostuivat eri ryhmistä. Taulukot alkoivat rakentua ja ryhmittely eri aihealueisiin alkoi muodostua yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien kautta. Pikkuhiljaa alkoi hahmottua tulosten ylä- ja alakategoriat. Analyysi vaiheessa tieto oli pirstaleista, ja yhdistäviä tekijöitä oli alussa vaikea hahmottaa. Liitteessä 2 on esimerkki sisällönanalyysistä ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta. Muihin tutkimuskysymyksiin olemme hakeneet vastauksia samalla periaatteella.

10 TULOKSET

Seuraavassa esittelemme tutkimustulokset ensin pääpiirteissään yhteenvedon omaisesti. Sitten jatkamme tulosten käsittelyä tarkemmin tutkimuskysymyksittäin sisällön analyysissä syntyneen luokituksen mukaisesti.

Opinnäytetyössämme kiinnostuksen kohteena olivat nuorten kokemukset lapsuudenkodissaan kohtaamastaan perheväkivallasta. Tutkimustulostemme mukaan perheväkivalta ilmeni kodin ahdistavana ilmapiirinä ja ennakoimattomuutena. Nuori koki monia tunteita, joista päällimmäisenä olivat pelko, häpeä, viha ja yksinäisyys. Sopeutuakseen tilanteeseen nuori otti tehtäväkseen huolehtia muista, salaili asioita muilta ja oli poissa kotoa tai keskittyi tekemään muita mielekkäitä asioita. Tulevaisuutensa suhteen nuoret toivoivat tavallista perhe elämää, sovun aikaansaamista vanhempien kesken sekä tapahtumien hyväksymistä osana itseä.

10.1 Nuorten kokemukset väkivallasta perheessä

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä haettiin vastausta siihen, millaisena perheväkivalta ilmeni nuorten kokemuksissa. Tämän aineiston mukaan nuorten kokemuksia kuvasivat ahdistava ilmapiiri ja ennakoimattomuus (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Nuorten kokemukset väkivallan ilmenemisestä perheessä

<i>Ahdistava ilmapiiri</i>	<i>Ennakoimattomuus</i>
Varuillaan olo Äänettömyys, välttely Jäätävä ja tunnekylmä ilmapiiri Ulkopuolisuuden tunne Eristäminen	Fyysisen väkivallan mielivaltaisuus Mielialojen vaihtelut Arvaamattomuus Vaarallisuus

Ahdistava ilmapiiri ilmeni nuorten kokemuksissa varuillaan olona, äänettömyytenä, välttelynä sekä jäätävänä ja tunnekylmänä ilmapiirinä. Nuorilla oli myös kokemus

ulkopuolisuuden ja eristämisen tunteesta. Varuillaan olo tuli esille nuorten kokemuksissa, kun he kuvasivat kodin tunnelmaa. Nuoret huomasivat herkästi kodin ilmapiirin muutokset. Muutokset koostuivat pienistä asioista, esimerkiksi ilmeistä ja eleistä, jotka enteilivät väkivaltaa. Nuoret kuvasivat kodin ilmapiiriä painostavaksi. (Lepistö 2010, 71; Tyrkäs 2008, 37; Buckley ym. 2005, 38.) Nuoret olivat myös olleet koko ajan varuillaan, he odottivat jotain tapahtuvaksi. Odottaminen oli heidän mielestään pahinta, ja kun väkivaltatilanne tapahtui, se tuntui helpotukselta. (Ks. Buckley ym. 2005, 38; Tyrkäs 2008, 40.) Nuoret olivat joutuneet varomaan sanomisiaan, ettei vanhempi olisi suuttunut. Nuori kertoi, että joskus oli parempi olla puhumatta ollenkaan isälle, koska tämä olisi alkanut lyödä äitiä. (Dryden ym. 2009, 10; Lepistö 2010, 17.)

Äänettömyyttä kuvattiin nuorten kokemuksissa mm. siten, että nuoret pyrkivät ennaltaehkäisemään väkivaltaa olemalla hiljaa ja näkymättömiä (Tyrkäs 2008, 40). Välttely koski yleensä vanhempia ja tilanteita, joissa väkivalta voisi alkaa (Dryden ym. 2009, 10). Isän tullessa kotiin hakeuduttiin pois näkyvistä, omaan huoneeseen (Buckley ym. 2005, 35, 38). Nuoret pyrkivät olemaan hiljaa eikä vanhempia haluttu häiritä tai ärsyttää. Kotona piti liikkua kuin kummitus, jotta ei häiritse muita. (Tyrkäs 2008, 40.)

Jäättävä ja tunnekylmä ilmapiiri ilmeni nuorten kokemuksissa puhumattomuutena ja tunteiden piilottamisena. Kotona ei uskallettu olla oma itsensä, tunteita peiteltiin eikä tuotu negatiivisia asioita julki. Kotona ei saanut näyttää mitään tunteita eikä esimerkiksi itkeä. Eräs nuori kertoi, että jos itki, sanottiin, ettei itkeä saanut tai ylipäättään ei koskaan saanut. Väkivaltatilanne jatkui niin kauan kun itku loppui. Kun myöhemmin tapahtui ikäviä juttuja, niissä ei itkettänyt enää, surun tunne oli tapettu. (Tyrkäs 2008, 38 ; Lepistö 2010, 72; Buckley ym. 2005, 38.) Kodin ilmapiiriä leimasivat alistaminen, vähättely, iva, haukkuminen, huutaminen, syyttäminen sekä arvostelu. Kotona myös peloteltiin, ei puhuttu asioista ja loukattiin. (Lepistö 2010, 72.) Lisäksi fyysisen väkivallan uhka oli kotona läsnä (Lepistö 2010, 65).

Ulkopuolisuuden tunne ilmeni nuorten kokemuksissa yksinäisyytenä ja erilaisuutena. Nuoret kokivat, ettei kellään muulla ollut samanlaista kotona kuin heillä. Nuorilla oli tunne, ettei kukaan välitä, huolehdi tai puutu väkivaltatilanteisiin, siihen, mitä kotona tapahtuu. (Ks. Buckley ym. 2005, 38; Lepistö 2010, 72; Tyrkäs 2008, 38; Dryden ym.

2009, 4.) Nuoret toivat esiin kokemanaan laiminlyöntinä yksin jäämisen, oman kokemuksensa olla perheen ulkopuolinen tai näkymättömänä omassa perheessä (Lepistö 2010, 72).

Eristäminen ilmeni kokemuksissa mm. niin, ettei oltu sukulaisten kanssa yhteydessä. Perheet, joissa esiintyy väkivaltaa, elävät eristyksissä sukulais- ja naapurisuhteista. Perheen ulkopuolisten kanssa ei olla juuri tekemisissä. Perhe saattaa myös muuttaa paikkakunnalta toiselle, jolloin uusien suhteiden solminen on hankalaa. Nuoret kokivat kuitenkin, että tärkein apu tulee omasta perheestä eikä juurikaan ole muita tahoja, jotka voisivat auttaa. Koettiin myös, että läheiset eivät perheen tilanteeseen puuttuneet ja sukulaisetkin olivat jääneet etäisiksi. (Lepistö 2010, 72; Dryden ym. 2009, 4; Tyrkäs 2008, 38.) Eristyneisyyden ja ulkopuolisuuden tunnetta lisäsivät vanhempien kielto olla puhumatta kodin asioista. Kotiin ei saanut kutsua myöskään vieraita. (Bucley ym. 2005, 34, 39.)

Ennakoimattomuus ilmeni nuorten kokemuksissa fyysisen väkivallan mielivaltaisuutena ja mielialojen vaihteluna. Nuoret kokivat väkivallan olevan myös arvaamatonta ja vaarallista. Fyysisen väkivallan mielivaltaisuudesta kertoo se, että väkivalta perheessä kohdistui vain joihinkin perheenjäseniin, kun taas toiset saivat olla rauhassa (Tyrkäs 2008, 37). Isä saattoi ohi mennessään lyödä äitiä. Väkivalta saattoi olla raakaa ja rajua. (Dryden ym. 2009, 5; Bucley ym. 2005, 37.) Toisaalta väkivalta saattoi liittyä kurittamiseen ja olla rangaistuskeino. Rangaistukseen johtaneet teot olivat olleet nuorille itselleen usein epäselviä ja käsittämättömiä. (Tyrkäs 2008, 36 - 37.) Jatkuva fyysisen väkivallan uhka ja muu henkinen väkivalta olivat nuorten mielestä kuitenkin pahempaa kuin itse lyöminen (Tyrkäs 2008, 37).

Mielialojen vaihteluista nuoret kertoivat, että mm. vanhemman mieliala vaihteli laidasta laitaan, eikä koskaan tiennyt, mikä sai hänet suuttumaan (Dryden ym. 2009, 9). Väkivaltaa oli ollut vaikea ennakoida, koska se oli liittynyt vanhempien ailahteleviin mielialoihin ja heidän mielivaltaisiin sääntöihinsä (Tyrkäs 2008, 36 - 37; Lepistö 2010, 72).

Arvaamattomuus ilmeni nuorten puheissa, kun he kertoivat, kuinka varsinaista syytä väkivaltilanteelle oli ollut vaikea ymmärtää. Väkivaltilanteet olivat saattaneet saada alkunsa mitättömistä asioista tai myös täysin ilman mitään syytä. (Tyrkäs 2008,

36.) Väkiältä saattoi alkaa yhtäkkiä ja mistä asiasta vain. Isä halasi ja seuraavassa hetkessä alkoi huutaa. (Dryden ym. 2009, 5, 9.)

Vaarallisuus ilmeni nuorten kokemana uhkailuna ja fyysisenä väkivaltana. Nuorta oli lyöty, tönitty, raavittu, potkittu, ravisteltu tai tämän kättä oli väännetty. Nuori joutui myös todistamaan toisten väkivaltaa, kuten vanhempien keskinäistä riitelyä ja huutamista tai vanhempien fyysistä väkivaltaa. Väkivallan impulsiiviset muodot, kuten tönäisy, ravistelu, tukistaminen ja läimäytykset, olivat yleisiä. Kotona myös saatettiin heitellä esineitä ja paiskoa ovia. Väkivaltatilanteet saattoivat muuttua vaaralliseksi. (Dryden ym. 2009, 5; Bucley ym. 2005, 37; Lepistö 2010, 62, 71 - 72.)

10.2 Nuorten väkivaltakokemukseen liittämät tunteet

Toisessa tutkimuskysymyksessä haettiin vastausta siihen mitä tunteita väkiältä nuorissa herätti. Väkiältä oli vaikuttanut elämään monin tavoin. Nuoret kokivat voimakkaasti pelkoa, häpeää, vihaa, yksinäisyyttä, turvattomuutta ja syyllisyyttä (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Nuorten tunnekokemukset väkivallan keskellä

<i>Pelko</i>	<i>Häpeä</i>	<i>Viha</i>	<i>Yksinäisyys</i>	<i>Turvattomuus</i>	<i>Syyllisyys</i>
Rajalliset toimintamahdollisuudet Läheisen vahingoittumiseen liittyvä pelko	Ulkopuolisille kertominen vaikeaa Kulissien ylläpitäminen Vaikeus	Viha muita kohtaan	Hiljaisuus Vetäytyminen Tunne siitä, että kukaan ei välitä	Luottamuspula aikuisiin Vastuu aikuisten tehtävistä	Itsesyytökset tapahtuneeseen liittyen Itsesyytökset puuttumattomuuteen liittyen

	pyytää apua				
--	-------------	--	--	--	--

Pelko ilmeni nuorten kokemuksissa rajallisina toimintamahdollisuuksina sekä pelkona läheisen vahingoittumisena. Rajalliset toimintamahdollisuudet väkivaltatilanteissa ilmenivät nuorten kokemuksissa seuraavasti: Jos päästää äänen tai väärän sanan, voi tapahtua mitä vaan, tai toisaalta jos on hiljaa, voi sekin laukaista väkivaltatilanteen. Toisaalta taas itse väkivaltatilanteessa pelko oli saattanut olla lamaannuttava. (Tyrkäs 2008, 39.) Väkivaltaa pyrittiin välttämään myös kiltteydellä ja miellyttämällä, koska nuoret pelkäsivät, että oma käytös olisi syynä väkivallalle (Tyrkäs 2008,40). Nuoret kokivat omien ajatusten ja tunteiden esiintuomisen rangaistuksen pelossa vaikeaksi (Tyrkäs 2008, 44). Pelko on todellista väkivaltatilanteissa, mutta myös niiden ulkopuolella. Väkivallan pelko sai nuoret olemaan jatkuvasti varuillaan. (Tyrkäs 2008, 38.)

Läheisen vahingoittumiseen liittyvä pelko oli usein pelkoa äidin ja sisarusten puolesta (Bucley ym. 2005, 38; Tyrkäs 2008, 39). Nuoret olivat puolustaneet sisaruksiaan ja äitejään väkivaltatilanteessa ja olleet tukena (Tyrkäs 2008, 39). Voimakkainta pelko oli yleensä äidin puolesta, pelättiin äidin kuolevan väkivaltatilanteessa (Bucley ym. 2005, 37). Pelko näyttäytyi toisaalta ”taisteluvalmiutena”, jossa nuori on puolustaa esim. äitiään väkivaltatilanteessa, ja myös arkuutena ja epäluottamuksena muihin ihmisiin (Tyrkäs 2008, 42).

Nuorta pelotti, mitä kotona tapahtuu kun hän ei ole paikalla. Nuori pelkäsi asioita myös etukäteen. (Bucley ym. 2005, 38.) Nuoret kokivat pelkoa perheenjäsenen puolesta siten, että oli ollut vaikea nukkua jatkuvan huolissaan olon vuoksi. Piti olla koko ajan varuillaan ja valppaana, jos jotain tapahtuu. (Tyrkäs 2008, 39.) Pelko oli nuorten kertoman mukaan heidän elämässään läsnä niin kokonaisvaltaisesti, että se esti avun pyytämisen (Lepistö 2010, 72).

Häpeä ilmeni nuorten kokemuksissa ulkopuolisille kertomisen vaikeutena, kulissien ylläpitämisenä sekä vaikeutena pyytää apua. Ulkopuolisille kertominen perheen tilanteesta oli nuorille häpeällistä. Monille nuorista kotona tapahtuva väkivalta oli ollut häpeän aihe eikä siitä haluttu kertoa ulkopuolisille. Nuori saattoi kokea, ettei kenelläkään muulla ole samanlaista kotona kuin hänellä. Kodin asioista ei puhuttu

kenellekään. (Tyrkäs 2008, 40; Buckley ym. 2005, 38 - 40.) Kulissien ylläpitäminen oli nuorille tärkeää. Nuori kertoi hymyilevänsä ja olevansa reipas ja pärjäävä, niin kuin kaikki olisi hyvin ja että hän olisi ihan tavallisesta perheestä. Jos oli erilaisilla, joku voisi aavistaa, että jotain on vikana. (Tyrkäs 2008, 40; Ovaska 2003, 21.) Nuoret eivät voineet viedä kotiin ystäviään, koska ei tiennyt millainen tilanne siellä odottaa (Tyrkäs 2008, 40). Ulospäin pyrittiin näyttämään hyvinvoivalta ja iloiselta, vaikka olo olisi päinvastainen. Kokemus epänormaalista (perheväkivalta) koettiin hävettävänä. (Buckley ym. 2005, 38 - 40; Ovaska ym. 2003, 41.)

Vaikeus pyytää apua ilmeni niin, että nuoret kokivat, että häpeä esti avun pyytämisen ja helpottui avun saamisen myötä (Lepistö 2010, 72). Lisäksi tunteiden salassa pitäminen esti avun saamisen (Lepistö 2010, 80). Toivottiin jonkun ulkopuolisen huomaavan kotitilanne ja puuttuvan siihen (Dryden ym. 2009, 4).

Viha muita kohtaan ilmeni voimakkaina sekä tekijää että väkivallan uhria kohtaan (Dryden ym. 2009, 6). Katkeria tunteita nousi siitä, miksi äiti antoi isän lyödä itseään eikä tehnyt mitään tai miksi äiti ei tullut apuun, kun isä löi nuorta. Tunteiden näyttäminen oli rajoittunut vihan esille tuomiseen, eikä positiivisia välittämistä ilmaisevia tunteita kotona juuri osoitettu. Lisäksi viha, inho ja kostonhalu tapahtuneesta nousi omia vanhempia kohtaan. (Tyrkäs 2008, 37; Lepistö 2010, 72; Ovaska ym. 2003, 21.) Nuori oli pettynyt väkivallan tekijää kohtaan, mutta myös sille, joka oli väkivallan kohteena. Isän pitäisi suojella perhettään eikä lyödä äitiä tai lapsiaan. (Dryden ym. 2005, 8, 20.) Sisarukset ja äiti näkivät väkivaltatilanteita, joissa nuorta lyötiin, mutta he eivät uskaltaneet tulla väliin. Tästä seurasi turhautumisen tunteita sisaruksille, koska he olisivat voineet auttaa. (Tyrkäs 2008, 38.)

Yksinäisyyden kokemus ilmeni hiljaisuutena, vetäytymisenä ja tunteena ettei kukaan välitä. Hiljaisuuteen pyrittiin kotona. Nuoret eivät halunneet häiritä tai ärsyttää vanhempiaan. Kotona piti liikkua kuin kummitus, jotta ei häiritse muita. Nuoret pyrkivät olemaan näkymättömiä. (Tyrkäs 2008, 37.)

Vetäytyminen ihmissuhteista oli tavallista. Tukevien ihmissuhteiden löytäminen oli vaikeaa. (Lepistö 2010, 92.) Nuori saattoi olla myös koulussa hiljainen ja eristäytyvä, kokea yksinäisyyttä (Ovaska ym. 2003, 20). Kotona tapahtuvan väkivallan takia nuori koki olevansa yksin ja ainoa jolle tapahtuu näin (Buckley ym. 2005, 38). Tunne siitä,

että kukaan ei välitä, liittyi nuoren kokemaan pahaan oloon ja vaikeuteen kohdata asioita (Lepistö 2010, 72).

Turvattomuus ilmeni nuorten kokemuksissa luottamuspulana aikuisiin ja vastuuseen aikuisten tehtävistä. Luottamuspula aikuisiin ilmeni mm. vetäytymisenä pois ihmissuhteista (Lepistö 2010, 92). Nuori koki olonsa turvattomaksi kodin tapahtumien vuoksi. Aikuiset eivät olleet luotettavia, he eivät pystyneet huolehtimaan asioista vaan nuori joutui hoitamaan heidän tehtäviään. (Bucley ym. 2005, 36 -37; Ovaska ym. 2003, 24 ; Tyrkäs 2008, 39.) Apua kodin ongelmiin ei voinut hakea, koska luottamusta muihin ei ollut. Nuoret kokivat luottamuksen avunsaannin edellytyksenä, mutta väkivaltakokemusten ja pettymysten vuoksi nuoret olivat menettäneet luottamuksen ihmisiin. (Lepistö 2010, 74.) Toisaalta nuoret kuvasivat myös sokeaa luottamusta siihen ihmiseen jonka kokee turvalliseksi ja joka auttaa (Lepistö 2010, 72).

Vastuu aikuisten tehtävistä esiintyi tutkimuksissa mm. siten, että nuori joutui vahtimaan sisaruksiaan, huolehtimaan äidistä sekä erilaisista kodin askareista (Bucley ym. 2005, 36 - 37; Ovaska ym. 2003, 24 ; Tyrkäs 2008, 39). Joskus tehtävät nuoren ikään nähden olivat kohtuuttomia. Nuori saattoi kokea, ettei tehtävä kuulu hänelle, mutta jonkun se oli tehtävä. (Bucley ym. 2005, 37; Ovaska ym. 2003, 29.)

Syällisyys ilmeni nuorten kokemuksissa itsesyytöksinä joko tapahtuneeseen liittyen tai siihen puuttumattomuuteen. Itsesyytökset olivat tavallisia nuorten kokemuksia tapahtuneeseen liittyen. Syällisyyttä koettiin niin väkivallasta kuin siihen puuttumisestakin. Apua oli vaikea hakea, koska syällisyys esti avun hakemisen. (Lepistö 2010, 72, 80.) Nuoret eivät aina jaksaneet välittää asioista ja syyttivät itseään tapahtumista (Lepistö 2010, 92; Tyrkäs 2008, 50; Ovaska ym. 2003, 33). Itsestä välittäminen oli vaikeaa ja nuori laittoi usein omat tarpeensa sivuun (Lepistö 2010, 73). Myös asioiden murehtiminen ja pärjäämättömyyden kokemukset olivat itsesyytöksissä mukana (Lepistö 2010, 69). Väkivaltatilanteisiin oli joskus mahdotonta puuttua. Puuttumisen pelättiin pahentavan väkivaltaa. (Ovaska ym. 2003, 33.)

10.3 Nuorten sopeutumiskeinot perheväkivaltatilanteissa

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä haettiin vastausta siihen, mitkä olivat nuorten keinot sopeutua väkivaltaan eli selviytyä arjessa. Tämän aineiston mukaan nuorten keinoja perheväkivaltaan sopeutumisessa olivat vastuunotto, salaaminen, välttely sekä korjaavat kokemukset. Nämä näyttäisivät olevan tyypillisiä sopeutumiskeinoja perheväkivaltatilanteissa. Keinot ovat nimenomaan tilanteeseen sopeutumista, sillä toimintamahdollisuudet väkivallan uhan alla ovat olleet hyvin rajalliset (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Nuorten sopeutumiskeinot perheväkivaltatilanteissa

<i>Vastuunotto</i>	<i>Salaaminen</i>	<i>Välttely</i>	<i>Korjaavat kokemukset</i>
Huolehtiminen muista	Asioiden salassa pitäminen	Tilanteesta tai kotoa poistuminen	Mukava tekeminen
Eteenpäin suuntautuva ajattelu	Asioiden vähättely		Tukea antavat ihmissuhteet

Vastuunotto ilmeni nuorten kokemuksissa huolehtimisena asioista ja ihmisistä sekä eteenpäin suuntautuvana ajatteluna. Nuoret olivat pyrkineet huolehtimaan muista perheenjäsenistä vanhempien ollessa kyvyttömiä siihen. Nuoren tehtäviin saattoi kuulua sisaruksista ja äidistä huolehtiminen sekä erilaisten kotiaskareiden teko. (Bucley ym. 2005, 36; Tyrkäs 2008, 39.) Myös vanhempien välisiin riitoihin oli yritetty puuttua (Tyrkäs 2008, 39). Sinnikkyys ja pärjäämisen näyttäminen kantoivat nuorta eteenpäin (Lepistö 2010, 72).

Eteenpäin suuntautuva ajattelu ja onnistumisen kokemukset auttoivat nuorta sopeutumaan, kun perheessä oli väkivaltaa. Lisäksi huumori, toivo, usko ja mielikuvituksen käyttö auttoivat selviytymään arjessa. (Lepistö 2010, 70, 73.) Nuoret pitivät myös vapautta ja nautinnon kokemuksia tärkeinä (Lepistö 2010, 68). Tulevaisuuteen suuntaaminen ja suunnitelmien tekeminen auttoi vaikeina aikoina selviytymään (Lepistö 2010, 73). Nuori saattoi haaveilla onnellisemmasta perheestä,

paremmasta asuinpaikasta tai vanhempien erosta, kun kotona oli vaikeaa (Bucley ym. 2005, 19; Lepistö 2010, 73).

Salaaminen ilmeni nuorten kokemuksissa asioiden salassa pitämisenä sekä asioiden vähättelynä. Asioiden salassa pitäminen hankaloitti ihmissuhteita ja vei voimavaroja. Usein perheissä oli sovittu asioista joista ei puhuta. Nuori joutui toimimaan salassa väkivallantekijältä vältellessään ongelmia. (Lepistö 2010, 74.) Nuoret kertoivat että eivät halua huolestuttaa tai loukata toisia. He pitivät tunteensa salassa tai he vetäytyivät ystävyys-suhteista. (Lepistö 2010, 81, 96.) Nuorta oli myös saatettu varoittaa puhumasta perheen asioista ulkopuolisille uhkaavaan sävyyn (Bucley ym. 2005, 38).

Asioiden vähättely ilmeni mm. siten, että nuoret vähätelivät ja puolustelivat vanhempiensa toimintaa, minkä vuoksi avuntarvetta oli vaikea tunnistaa (Lepistö 2010, 81). Kun kotona esiintyi väkivaltaa, asioita seliteltiin niin, että esimerkiksi isä otti liikaa alkoholia, ei hän tavallisesti tehnyt näin (Ovaska ym. 2003, 34). Nuoret tottuivat kodin tapahtumiin niin, etteivät reagoineet enää niihin tai ajattelivat niiden olevan normaaleja (Ovaska ym. 2003, 29). Nuoret kertoivat, että kulissien piti olla kunnossa ja antaa vaikutelma siitä, että kaikki oli hyvin. Kokemastaan huolimatta nuoret halusivat olla tavallisia nuoria eivätkä erottua joukosta. (Tyrkäs 2008, 51; Ovaska ym. 2003, 41.) Ulkoinen käytös oli ristiriidassa niiden tunteiden kanssa joita nuori koki ja tunsu (Tyrkäs 2008, 51; Ovaska ym. 2003, 41).

Välttely ilmeni nuorten kokemuksissa tilanteesta tai kotoa poistumisena. Kun väkivaltatilanne alkoi, nuori saattoi poistua kotoa tai mennä omaan huoneeseensa. Pyrittiin olemaan hiljaa ja näkymättömissä, vaikkapa omassa huoneessa sängyn alla. Siellä odotettiin, kunnes tilanne rauhoittuu. (Tyrkäs 2008, 40; Bucley ym. 2005, 35.) Usein nuoret oppivat ennakoimaan kodin tulevia tapahtumia (Lepistö 2010, 73).

Kotoa poistuminen oli eräs keino sopeutua väkivaltatilanteeseen. Nuoret olivat pyrkineet viettämään aikaa mahdollisimman paljon pois kotoa esimerkiksi kaverin luona tai seurustelusuhhteissa, jotta väkivaltaa käyttävää vanhempaa ei tarvitsisi kohdata. (Tyrkäs 2008, 41; Ovaska ym. 2003, 23; Lepistö 2010, 61.) Nuoret etsivät kuulumista johonkin ryhmään ja heille oli myös tärkeää se mitä muut heistä ajattelivat (Lepistö 2010, 92). Nuori saattoi myös muuttaa pois kotoa heti, kun se oli mahdollista

(Bucley ym. 2005, 20). Koulua saatettiin myös pitää eräänlaisena turvapaikkana. Siellä oli rauhallista verrattuna kodin kaaosmaisuuuteen. Nuorelle koulu saattoi turvata lepo hetken ennen kotiinpaluuta. (Ovaska ym. 2003, 21; Lepistö 2010, 92; Bucley ym. 2005, 41.) Toisaalta osa nuorista myös kuvasi tottuvansa perheen tilanteeseen ja kertoi, että arki jatkui normaalina väkivallasta huolimatta (Lepistö 2010, 73).

Korvaavat kokemukset ilmenivät nuorten kokemuksissa mukavana tekemisenä sekä tukea antavina ihmissuhteina. Mukava tekeminen auttoi nuoria pääsemään eroon ahdistavista tunteista ja ajatuksista sekä henkisesti että konkreettisesti. Nuoret kokivat liikunnan, piirtämisen, musiikin ja lukemisen sekä kirjoittamisen itselleen mieluisana. (Lepistö 2010, 73; Tyrkäs 2008, 61.) Oman ajan ottaminen oli joillekin nuorille tärkeää varsinkin silloin, kun oli erityisen huono olo (Tyrkäs 2008, 61).

Tukea antavat ihmissuhteet olivat nuorelle merkittäviä, koska suhteet omiin vanhempiin koettiin usein huonona. Taustayhteisön ja sukulaisten tuki koettiin merkittävänä. Nuoret kertoivat kaipaavansa lohdutusta ja vastavuoroista välittämistä. (Lepistö 2010, 73.)

10.4 Nuorten toiveet tulevaisuuden suhteen

Neljännessä eli viimeisessä tutkimuskysymyksessä haettiin nuorten toiveita tulevaisuuden suhteen. Tämän aineiston mukaan nuoret toivoivat normaalia elämää, jossa sovun aikaansaaminen vanhempien kanssa nähtiin tärkeänä ja lisäksi myös ymmärryksen kasvua omaan tilanteeseen tavoiteltiin (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Nuorten toiveet tulevaisuudelle

<i>Halu normaaliin elämään</i>	<i>Sovun aikaan saaminen</i>	<i>Ymmärryksen kasvu</i>
Tasainen perhe-elämä Väkivallattomuuteen pyrkiminen Vastuunottaminen	Menneisyyden hyväksyminen Välien selvittely Vanhempien vastuu	Kokemukset osana itseä Menneen hyväksyminen

Perheväkivallan yleisyyden tiedostaminen	tilanteesta Vanhempien tietämättömyys	Ymmärrys sukupolvisuuteen Asioiden käsittely
--	---------------------------------------	--

Halu normaaliin elämään ilmeni nuorten toiveissa tasaisena perhe-elämänä, väkivallattomuutena, vastuunottamisena sekä perheväkivallan yleisyyden tiedostamisena.

Tasainen perhe-elämä oli monen nuoren toive tulevaisuudessa. Nuoret määrittivät toiveissaan tyypillisesti tasaisen perhe-elämän, johon kuuluivat koti, läheiset ihmiset ja työ/opiskelu. (Tyrkäs 2008, 60).

Väkivallattomuuteen pyrkiminen ilmeni myös nuorten toiveissa. Nuoret toivat esille halun elää tavallista elämää aikuisena omassa perheessä. He kertoivat, ettei omassa perheessä tule esiintymään väkivaltaa. (Ovaska ym. 2003, 26.)

Nuoret halusivat määrittää itsensä oman tiensä kulkijoina ja muutokseen kykenevinä toimijoina. He halusivat määrittellä itsensä vahvasti väkivallan vastustajina. (Tyrkäs 2008, 59.) Nuoret kokivat, että vaikka he eivät voi muuttaa menneisyyttään, he voivat muuttaa nykyelämänsä ja tulevaisuuttaan pysäyttämällä kaltoinkohtelun kierteen ja olemalla itse välittäviä ja vastuuntuntoisia vanhempia. Voidaan sanoa, että on tahto aloittaa uusi elämä, joka eroaa lapsuuden ja nuoruuden elämästä. (Tyrkäs 2008, 55.) Nuoret kertoivat, etteivät halua toistaa vanhempiensa toimintamalleja. Nuoret halusivat tulevaisuudessa olla parempia vanhempia kuin omat vanhemmat olivat olleet. (Tyrkäs 2008, 56, 57.)

Vastuunottaminen omasta elämästä oli keskeistä toive nuorille. Nuoret eivät halunneet olla olosuhteidensa uhreja ja toistaa vanhempien virheitä. Nuoret kokivat, että heillä on mahdollisuus ja myös vastuu muuttaa elämänsä ja kirjoittaa niin sanotusti uutta historiaa. Muutoksella haluttiin taata erilainen, parempi elämä sekä itselle että omille lapsille tulevaisuudessa. (Tyrkäs 2008, 55.)

Nuoret halusivat lapsilleen ja itselleen elämän, jossa keskeistä ovat turvallisuus, tasa-arvoisuus sekä välittämien ja jossa vaalitaan tunteitten näyttämisen kulttuuria.

Positiivisten tunteitten näyttämistä koettiin tärkeinä, koska lapsuudessa oli ollut paljon negatiivisia tunteita. Omille lapsille haluttiin tulevaisuudessa antaa turvaa, lämpöä ja rakkautta. Omille tuleville lapsille ei haluttu aiheuttaa samanlaisia kärsimyksiä kuin itsellä on ollut. (Tyrkäs 2008, 56, 57.) Nuoret toivat esille, että oma pohdinta ja asioiden käsittely oli keino antaa anteeksi vanhemmille. Nuori oli ikään kuin ottanut vastuun itselleen ja päättänyt selvittää omin avuin ja jättää kärsimykset taakse. (Tyrkäs 2008, 48 - 49.)

Nuoret kertoivat tajunneensa, että väkivalta oli todellisuudessa hyvin yleistä ja siksi omia kokemuksia pystyttiin pitämään normaaleina (Tyrkäs 2008, 55). Eräs nuori toi esille oman väkivaltaisen käytöksensä muita kohtaan. Hän kertoi ymmärtäneensä jossakin vaiheessa, ettei oma käytös ole normaalia, vaikka kotona näin käyttäytyttiinkin. (Ovaska ym. 2003, 29.) Menneisyyden asioita pystyttiin myös suhteuttamaan paremmin, kun ymmärrettiin, että vastaavia kokemuksia oli myös muilla. Nuoren ei tarvinnut esimerkiksi hävetä tai kokea olevansa erillinen kuin muut. (Tyrkäs 2008, 55; Ovaska ym. 2003, 28.)

Sovun aikaan saaminen muodostui nuorten kokemuksissa menneisyyden hyväksymisenä ja välien selvittelynä. Myös vanhempien vastuu tilanteesta ja vanhempien tietämättömyyden ymmärtäminen auttoivat sovun aikaan saamista.

Menneisyyden hyväksyminen ilmeni nuorten kokemuksissa seuraavasti: Nuoret kokivat, että tullakseen sinuksi menneisyytensä kanssa ja päästäkseen eroon kantamastaan painolastista heidän tulisi avautua katkeruuden tunteista vanhemmilleen. Asioiden unohtaminen ei ollut vaihtoehtoinen toimintatapa. Kokemukset olivat osoittaneet, että jos asioita ei pysty kohtaamaan, se pahentaa omaa oloa. Nuorten puheissa tulee hyvin esille, kuinka tärkeää anteeksianto vanhemmille voi olla menneen hyväksymisen kannalta. (Tyrkäs 2008, 52.)

Osa nuorista koki pystyvänsä hyväksymään menneet kokemukset. Sen myötä menneisyys oli helpompaa erottaa nykyelämästä. Nuorelle oli tärkeää huomata, etteivät lapsuuden kokemukset enää rajoittaneet hänen elämäänsä. Menneisyys ei määrittänyt nuorta, eikä hän itse halunnut enää määrittää elämäänsä, esimerkiksi omia virheitään, menneisyytensä avulla. (Tyrkäs 2008, 50.) Menneisyyden asioita pystyttiin myös suhteuttamaan paremmin, kun ymmärrettiin, että vastaavia kokemuksia oli myös

muilla. Menneen hyväksyminen oli siten tärkeä haaste. Menneitä tapahtumia pohdittiin paljon sen kautta, millaisia tunteita ne nostivat pintaan. (Tyrkäs 2008, 50.)

Nuoret kuvasivat, että menneisyyden pohtiminen ja työstäminen oli auttanut heitä ymmärtämään vanhempiansa käyttäytymistä ja löytämään sille selityksiä vanhempien omista taustoista. Omia ongelmia oli opittu tunnistamaan ja nimeämään. Niille oli löydetty selityksiä lapsuuden kokemuksista. Tämä selitysten löytäminen oli tärkeää, koska se helpotti oman elämän tarkastelua ja ymmärtämistä. (Tyrkäs 2008, 53.)

Välien selvittelyä toivottiin tulevaisuudessa vanhempien kanssa. Nuoret pohtivat paljon suhdetta vanhempiin. Anteeksiantoa jarruttivat vihan ja katkeruuden tunteet, joita haastateltavilla oli vanhempiaan kohtaan. Nuorille ei ollut yksiselitteistä se, haluttiinko välit vanhempiin parantaa. Toisaalta saatettiin kokea, että vanhempi oli etäinen tai jopa vastenmielinen ja ettei häntä tarvittu lähelle, ja toisaalta taas vanhemmat nähtiin edelleen tärkeinä ja toivottiin molemminpuolista välien selvittelyä. (Tyrkäs 2008, 47.)

Vanhemmat haluttiin saattaa vastuuseen teoistaan kertomalla heille, mitä he olivat aiheuttaneet. Toisaalta oma pohdinta ja asioiden käsittely oli keino antaa anteeksi. Nuori oli ikään kuin ottanut vastuun itselleen ja päättänyt selvittää omin avuin ja jättää kärsimykset taakse. (Tyrkäs 2008, 48 - 49.) Nuoret peräänkuuluttivat vanhempien vastuuta osallistua välien korjaamiseen. Nuoret toivoivat että vanhemmat olisivat olleet aktiivisempia välien korjaamiseen. (Tyrkäs 2008, 49.) Negatiiviset tunteet, esimerkiksi viha ja katkeruus nousivat edelleen kokemuksista ja nämä tunteet olivat hidasteena menneen hyväksymiselle ja tasapainon löytämiselle. (Tyrkäs 2008, 50.) Nuoret vaativat vanhempien vastuuta huolehtia ja välittää omista lapsistaan (Tyrkäs 2008, 54).

Vanhempien tietämättömyys toi ymmärrystä heidän tekojaan kohtaan. Nuoret arvelivat että heidän vanhempiansa eivät ymmärtäneet tekojensa seurauksia. (Tyrkäs 2008, 56.) Nuoret kertoivat lapsuuden kokemusten herättäneen pohdintaa ja kysymyksiä siitä, miksi omat vanhemmat tekevät niin kauheita asioita lapsilleen. Vihasta ja katkeruuden tunteista haluttiin kuitenkin päästä eroon, ja tämän kannalta pidettiin tärkeinä selvittää asiat vanhempien kanssa. Vanhemmille haluttiin kertoa omista tunteista ja ajatuksista. (Tyrkäs 2008, 48 - 49.)

Ymmärryksen kasvu ilmeni nuorten kokemuksissa kokemusten ja menneisyyden hyväksymisenä sekä ymmärtämällä vanhempien käytöksen. Asioiden käsittely auttoi ymmärtämään tapahtunutta.

Nuoret kokivat, että lapsuuden ja nuoruuden kokemukset väkivallasta olivat edelleen osa itseä, eikä niitä heidän mielestään ollut mahdollista unohtaa. He pitivät kuitenkin tärkeänä sitä että muistot eivät jatkuvasti vaikuttaisi ajatuksiin. Ne tuli voida asettaa ajatuksissa taka-alalle. Omasta taustasta haluttiin niin sanotusti päästää irti. Muutoin se varjostaisi elämää myös tulevaisuudessa monin tavoin. (Tyrkäs 2008, 48.)

Kokemastaan huolimatta osa nuorista ajatteli väkivaltaan liittyvien kokemusten vahvistaneen heitä. He kokivat olevansa vastuuntuntoisempia ja itsenäisempiä kuin muut ikäisensä. He osasivat ottaa asiat rennommin eivätkä hermostuneet vaikeuksien edessä. He osasivat arvostaa asioita eri tavalla kuin ystävänsä. (Ovaska ym. 2003, 29; Lepistö 2010, 67.)

Nuoret ymmärsivät käyttäytymismallien taustoja ja siirtymisen sukupolvelta toiselle. Lapsuudessa koetuille kaltoinkohtelulle etsittiin syitä vanhempien omasta elämästä ja etenkin heidän lapsuudestaan. Nuoret pitivät kaltoinkohtelua periytyvänä käyttäytymismallina, ja se antoi heille mahdollisuuden löytää kokemuksilleen selityksiä. Toisaalta vanhemmat nähtiin menneisyytensä uhrina. Vanhempien oma lapsuus toi ymmärrystä heidän käytöstään kohtaan, mutta se ei kuitenkaan ollut riittävä syy antaa anteeksi. (Tyrkäs 2008, 54.)

Asioiden käsittely ja oma pohdinta oli keino antaa anteeksi vanhemmille. Nuori oli ikään kuin ottanut vastuun itselleen ja päättänyt selvittää omin avuin ja jättää kärsimykset taakse. (Tyrkäs 2008, 48 - 49.) Omia ongelmia oli opittu tunnistamaan ja nimeämään. Niille oli löydetty selityksiä lapsuuden kokemuksista. Tämä selitysten löytäminen oli tärkeää, koska se helpotti oman elämän tarkastelua ja ymmärtämistä. (Tyrkäs 2008, 53.) Ymmärryksen kasvun ja uusien näkökulmien omaksumisen haaste näyttäytyi nuorilla. Oman elämän suunnan määrittäminen näkyi menneisyyden vastustamisena ja uusien toimintamallien omaksumisena. (Tyrkäs 2008, 55.)

Nuorten mielestä ongelmat tulisi ehkäistä tai ainakin hoitaa varhain. Nuoret halusivat tuoda esiin, että lasten tehtävä ei ole ratkaista perheen ongelmia. Ongelmien ratkaisematta jättäminen voi johtaa nuoren sairastumiseen sekä psyykkiseen pahoinvointiin. (Lepistö 2010, 74.)

11 POHDINTA

Kirjallisuuskatsauksemme tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia perheväkivallasta lapsuuden kodissaan. Kirjallisuuskatsaukseemme valitsimme viisi tutkimusta eri tieteenaloilta. Tarkoituksenamme oli ”kuulla” nuorten kokemuksia perheväkivallasta. Halusimme tietää, miten väkivalta ilmenee kotona ja mitkä ovat nuoren tunteet, kun väkivalta on läsnä perheessä. Tutkimuksessamme selvitimme myös nuorten sopeutumiskeinoja perheväkivaltatilanteessa sekä nuorten tulevaisuuden toiveita.

Tässä luvussa käymme läpi opinnäytetyömme eettisyyttä ja luotettavuutta sekä tarkastelemme saatuja tutkimustuloksia. Esittelemme myös jatkotutkimusaiheita sekä kehittämissideoita.

11.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusaiheen valintaan vaikutti oma kiinnostuksemme aiheeseen ja toiveemme siitä, että saaduista tuloksista on hyötyä myös muille työntekijöille heidän kohdatessaan nuoria asiakkaina. Olemme pyrkineet perehtymään aiheeseen laajasti mutta kuitenkin käytettävissä olevan ajan puitteissa.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen eri vaiheita tulee arvioida kriittisesti, jotta voitaisiin arvioida kuinka, luotettavaa on katsauksesta saatu tieto todellisuudessa (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 53). Huolellinen tutkimuksen eri vaiheiden kirjaaminen muistiin on luotettavuuden kannalta tärkeää, jotta lukijat voivat seurata prosessinkulkua ja näin arvioida luotettavuutta. Tutkimus on luotettava, jos se voidaan toistaa; teksti on selkeää ja ymmärrettävää. Tutkijan olisi myös kerrottava aineiston tuottamisen olosuhteista. Tutkijan on oltava rehellinen, huolellinen ja tarkka. Aikaisempia tutkimustuloksia ei saa muuttaa eikä raportointi saa olla harhaanjohtavaa. (Hirsijärvi ym. 2007, 24, 26, 226 - 227.)

Tutkimustyössä vältetään epärehellisyyttä mm. siten, että toisten tekstiä ei plagioida, toisen tutkijan osuutta ei vähätellä sekä tutkimus on yhteistyön tulos, kun tutkijoita on useita. Erityistä huomiota kiinnitetään tutkimustuloksiin. Tuloksia ei yleistetä ilman

kritiikkiä. Tuloksia ei myöskään saa kaunistella eikä sepittää. (Hirsijärvi ym. 1997, 27 - 28.)

Kirjallisuuskatsauksen tekijöinä meillä oli mahdollisuus valita juuri meitä kiinnostava aihe, joten työn tekeminen tuntui mielenkiintoiselta heti alusta saakka. Työtä teimme rehellisesti ja pyrimme paneutumaan työhömmä tunnollisesti eettisiä periaatteita noudattaen. Pyrimme siihen, että lukija pysyy seuraamaan vaihe vaiheelta työtämme.

Tehdessämme kirjallisuuskatsausta työtä jaettiin tasapuolisesti. Lisäksi keskustelimme kunkin luvun sisällöstä. Isot ja merkittävät tutkimukseen liittyvät osuudet teimme yhdessä muutaman viikonlopun aikana tiiviisti työtä tehden.

Kirjallisuushaut tehtiin kahden tekijän voimin. Toinen meistä tekijöistä tapasi kuitenkin oppilaitoksemme informaatikon ennen hakuprosessia. Tapaaminen oli hyvin antoisa, ja siitä saatu tieto välittyi myös toiselle tekijälle hakuprosessia tehdessä. Pyrimme tuomaan esiin tutkimustyön prosessin tarkastelussa tuloksiin liittyvää pohdintaa tarkemmin.

Kävimme tutkimustyötä tehdessämme pitkiäkin keskusteluja asiasisällöistä sekä siitä, että ymmärrämme asiat samalla tavalla. Olemme joutuneet tekemään työn edetessä kompromisseja, mutta tekstin hiomisen ja keskustelujen jälkeen lopputulos on tyydyttänyt kumpaakin tekijää. Olemme pyrkineet kriittisesti suhtautumaan tutkimustuloksiin. Tutkimustulosten osalta joudumme miettimään, kuinka yleistettävissä tulokset ovat.

Kirjasimme ylös tarkasti tutkimuksissa kuvatut nuorten kokemukset perheväkivallasta, mutta jokaista yksityiskohtaa tai vivahteellisia eroja emme voineet tuloksiin tuoda. Lisäksi tulevaisuuden toiveita oli käsitelty vain muutamassa valitsemassamme tutkimuksessa.

Luotettavuuteen liittyy myös vieraskielisen tutkimuksen kääntäminen ja sen käyttäminen tutkimuksessa (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 53 - 54). Tutkimusaineistostamme kaksi tutkimusta on englanninkielisiä, mikä on saattanut vaikuttaa asioiden ymmärtämiseen jonkin verran. Englanninkielisten tutkimusten lukemisen koimme raskaana ja aikaa vievänä joskin mielenkiintoisena prosessina.

Työssämme käytimme luotettavia lähteitä. Käyttämämme artikkelit ja tutkimukset ovat enintään kymmenen vuotta vanhoja ja niissä on tuoreinta tietoa. Käyttämämme lähteet on merkitty selkeästi lähdeluetteloon, ja ne ovat helposti tarkistettavissa.

Lisäksi voimme mainita, että lasten ja nuorten tutkimiseen liittyy erityisiä haasteita ja eettisiä kysymyksiä. Eskonen (2005, 37) tutkimuksessaan näkee haasteena sen, miten valita tutkimusmenetelmät niin, etteivät ne loukkaa tai vahingoita lapsia ja nuoria. Kirjallisuuskatsausta tehdessämme jouduimme luottamaan siihen, että valitsemamme tutkimukset ovat tehty oikein, eettisesti ja luotettavasti.

Meillä ei ole aikaisempaa kokemusta kirjallisuuskatsauksen tekemisestä. Olemme kuitenkin pyrkineet tekemään työn huolellisesti ja tuomaan esille tutkimustulokset niitä muuntelematta. Tuloksissa esiintyvä toivon näkökulma nuorten tulevaisuuden suhteen on mielestämme erityisen tärkeä.

11.2 Kirjallisuuskatsauksen prosessien ja tulosten tarkastelua

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen joulukuussa 2012. Nuorten haasteellisuus asiakkaina kiinnosti meitä molempia, ja aihevalinta alkoi muotoutua pikkuhiljaa. Nimenomaan halusimme saada nuorten omaa ääntä kuuluville sekä saada ymmärrystä nuoren kokemusmaailmaan.

Prosessi on edennyt sykäyksittäin. Työhön ja perhe-elämän liittyvät vaatimukset ovat tulleet välillä vastaan ja tutkimustyö on pitänyt laittaa syrjään hetkeksi. Meille kummallekin selvisi nopeasti kuinka paljon aikaa vaativaa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen on. Tutkimusta tehdessämme tutkimusaineiston hakuvaiheen ja tulosten analysointivaiheen koimme erityisen haastavina. Koimme myös hakuprosessin kuvaamisen vaihe vaiheelta tarkkuutta vaativana, sekä haastetta toi se, että hakuprosessi pysyisi johdonmukaisena. Myös tutkimustulosten kirjoittaminen ja avaaminen oli tarkkuutta ja mietintää vaativa prosessi.

Koehakuja tehdessämme saimme tutkimusaineistoa paljonkin. Tarkemmat haut paljastivat kuitenkin, kuinka vähän tutkittua aineistoa valitsemastamme aiheesta löytyi. Nimenomaan nuorista ja perheväkivallasta oli saatavilla niukasti tietoa. Enemmän oli tutkittu lapsiin ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Lisäksi tutkimukset olivat monilta eri tieteenaloilta, joten myös käytettävä terminologia oli vaihtelevaa ja tieteenalalle ominaista. Lepistön (2010) tutkimus löytyi myös englanninkielisenä sekä yhteensä kolmesta tietokannasta. Joitakin mielenkiintoisia ja tutkimuskysymyksiimme vastaavia tutkimuksia jouduimme jättämään pois niiden saatavuusongelmien takia.

Osa käyttämistämme tutkimusaineistosta oli suhteellisen laajoja, mutta muutamassa tutkimuksessa oli vain pieni määrä ihmisiä haastateltu. Hyvin ratkaisevasti myös haastateltavien vastauksiin on liittynyt kyseessä oleva elämäntilanne ja se, ovatko he saaneet vaikkapa apua jo tilanteeseensa.

Kirjallisuuskatsauksen aihepiiri on suhteellisen kapea, koska tutkittua tietoa löytyi vähän. Hakujen kautta saatiin runsaasti aiheeseen liittyviä tutkimuksia, mutta näistä vain pieni osa täytti valintakriteerit. Tutkimusten valinnassa pyrittiin saamaan mukaan tutkimukset, joissa käsiteltiin lapsuutta perheväkivallan varjossa nuorten kertomana sekä myös väkivallan vaikutuksia elämään. Sisäänottokriteerejä pyrittiin miettimään tarkasti sekä myös noudattamaan niitä. Teimme poikkeuksen tiiviin keskustelun jälkeen ja kriteereistä poiketen valitsimme yhden tutkimuksen lainaamalla sen suoraan Helsingin yliopistolta. Tästä työstä tuli myös keskeisin tutkimus opinnäytetyöhömmme. Opinnäytetyöraporttimme alkuun teoriaosuuteen olisimme halunneet tutkimuskysymysten lisääntymisen myötä panostaa enemmän. Ajanpuutteen myötä teoreettinen osuus pysyi samana.

Tutkimusaineiston perusteella nuoret olivat kokeneet perheissään sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. Perheväkivalta ilmeni tuloksissa kodin ilmapiirin ahdistavuutena ja väkivallan ennakoimattomuutena. Voidaan puhua jäätävästä ja tunnekylmästä ilmapiiristä, jossa pelko on kokonaisvaltaisesti läsnä.

Vanhemmat eivät tule ajatelleeksi millaista, vahinkoa jo väkivallan ilmapiirissä eläminen aiheuttaa perheenjäsenille. Koti on pelottava paikka, vaikka kodin pitäisi olla turvallinen. Elämä kotona on stressaavaa, koskaan ei tiedä, mitä seuraavaksi tapahtuu. Orasen (2004, 132 - 133) mukaan vanhemmat aliarvioivat sitä, kuinka paljon perheen lapset ovat nähneet ja kuulleet. Kotona ollessaan nuoret pyrkivät olemaan hiljaa, eikä vanhempia ei myöskään haluttu häiritä tai ärsyttää. Nuoret olivat

kodissaan näkymättömiä ja kokivat jäävänsä yksin oman perheensä sisälle. Nuoruusiän kuohunnan keskellä nuori tarvitsisi kuitenkin turvallista aikuista tuekseen. Sinkkosen mukaan (2012, 56 - 58) lapselta häviää eläytymiskyky, kun kosketus omiin tai toisten tunteisiin katoa.

Tunteista myös viha oli läsnä tutkimuksissa. Tuloksissa vihan tunteet varsinkin väkivallan tekijää kohtaan tulivat hyvin esiin. Oletuksenamme oli, että myös vihan tunne itseä kohtaan nousisi tuloksissa selkeämmin esiin. Vihan tunne itseä kohtaan tuli esille kahdessa tutkimuksessa. Nuorten kotitilanteessa vihan tunnetta tai ylipäättään muitakaan tunteita oli vaikea tuoda esiin, ja ne pidettiin sisällä. Kotona pitäisi pystyä näyttämään kaikenlaisia tunteitaan ja uskaltaa olla oma itsensä.

Perheväkivalta on asia, josta perheet vaikenevat niin perheen sisällä kuin ulkopuolellakin. Tuloksissa tuli esiin se, että nuoria oli kielletty puhumasta asiasta ulkopuolisille. Nuoret myös vähätelivät perheen tilannetta ulkopuolisille tai tilanteeseen oli totuttu niin, että se koettiin normaalina. Tämä vaikeutti avuntarpeen tunnistamista, vaikka nuoret toivat tutkimuksissa esiin sen, että ulkopuolista puuttumista perheväkivaltaan kaivattiin.

Tutkimustuloksissa nousi esiin nuorten toiveikas suhtautuminen tulevaisuuteen. Nuorten toiveissa oli normaali perhe-elämä, jossa ei käytetä väkivaltaa. Lisäksi nuoret näkivät tärkeänä vanhempien kanssa sovun aikaan saamisen sekä oman ymmärryksen kasvun omaan tilanteeseensa. Ymmärryksen kasvun myötä nähtiin tärkeänä, etteivät muistot jatkuvasti vaikuttaisi ajatuksiin. Näemme toivon ylläpitämisen tärkeänä hoitotyössä aikuisten ja etenkin nuorten kanssa työskennellessä. Toivo paremmasta tulevaisuudesta luo nuorille haaveita elämän suhteen. Mahdollisuuksien näkeminen voi luoda periksi antamattomuutta ja pyrkimystä muutokseen omassa elämässä.

Tulosten myötä kävi ilmi, että perheväkivalta on laaja ja monisyinen ilmiö ja että se on otettava vakavasti. Perheessä oleva väkivalta vaikuttaa laaja-alaisesti koko perheen elämään. Väkivalta vaikuttaa yksilön psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä toimintakykyyn. Saamiemme tulosten perusteella pelko väkivallan uhasta on yhtä vakava ellei vakavampi uhka nuoren kehitykselle kuin fyysinen väkivalta. Väkivalta tai sen uhka vaikuttaa nuoren kehitykseen ja vointiin kauaskantoisesti.

Työskennellessämme hoitotyön eri kentillä olemme tutkimuksen edetessä saaneet arvokasta tietoa nuoren kokemuksesta perheväkivallasta. Tästä asiasta tiedon hankkiminen, tiedon syventäminen ja nuorten itsensä tuottama tieto on antanut valmiuksia ottaa asia puheeksi aiempaa helpommin.

11.3 Jatkotutkimusaiheet

Nuorten positiiviset ajatukset tulevaisuudesta yllättivät, vaikka usein ajatellaankin väkivallalla olevan vain negatiivisia vaikutuksia. Tämän pohjalta olisi mielenkiintoista tehdä jatkotutkimusta siitä, kuinka näiden nuorten tulevaisuuden toiveet toteutuvat ja millaisin keinoin nuoret pystyvät muuttamaan elämänsä suuntaa. Lisäksi olisi mielenkiintoista kartoittaa suurimmat esteet, jotka tulevat esteeksi toiveiden täyttymiselle.

Väkivallan jatkumo sukupolvelta toiselle tuli tutkimuksissa hyvin esille. Mielenkiintoista olisi myös selvittää koko perheen kokemuksia väkivallasta. Olisi tärkeää katkaista väkivallan kierre. Mahdollista olisi myös käyttää tätä tutkimamme perustietoutta hoitotyön tai menetelmien kehittämiseen.

Mielestämme lasten ja nuorten olisi tärkeää tietää, kuinka monimuotoista väkivalta on. Tietoa tulisi olla saatavissa juuri niistä paikoista, joissa nuoret ja lapset liikkuvat. Terveystietoutta jaettavat esitteet on pitkälti suunnattu aikuisille.

Mielestämme väkivaltatyön ja siihen kuuluvien työmenetelmien osaamisen pitäisi kuulua osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusta. Perheväkivaltaa tulisi voida käsitellä opinnoissa yhtä lailla kuin mielenterveys- ja päihdeongelmia. Olisi tärkeää miettiä työkaluja, joilla väkivalta tunnistettaisiin ja siihen voitaisiin puuttua.

LÄHTEET

Alanko, Markus 2002. WHO:n raportti väkivallasta. Rikoksen torjunta neuvosto. Tiivistelmä. PDF tiedosto. www.rikoksentorjunta.fi/uploads/ahror5kiniku.pdf. Päivitetty 2002. Luettu 20.12.2012.

Aula, Mari Kaisa 2006. Lapsiasiavaltuutetun lausunto 23.3.2006. Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle. Lapsiasiavaltuutettu. www.lapsiasia.fi. Etusivu Nyt. Tiedotteet. Luettu 10.10.2013.

Bardy, Marjatta 2002. Mistä vanhemmuus tehdään? Teoksessa Kolbe, Laura & Järvinen, Katariina (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi, 35-52.

Bucley, Helen, Whelan, Sadhbh & Holt, Stephanie 2005. Listen to me! Children's experience of Domestic Violence. Children's Research Centre. Trinity College Dublin.

Dufva, Virpi 2001. Mikä lapsella hätänä? Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. Ensi- ja turvakotiliiton julkaisu 25. Helsinki: Nykypaino.

Ellonen, Noora, Kivivuori, Janne & Kääriäinen, Juha 2007. Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64/2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 80.

Ellonen, Noora, Kääriäinen, Juha, Salmi, Venla & Sariola, Heikki 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaitten kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikoulun raportteja 71. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 87.

Ensi- ja turvakotien liitto-esitys. 2013. Kannusta minut vahvaksi! Tukea vanhemmuuteen lasten kaltoinkohtelun ja kuritusväkivallan vähentämiseksi.

Eskonen, Inkeri 2005. Perheväkivalta lasten kertomana. Miten ja mitä lapset kertovat terapeuttisissa ryhmissä perheväkivallasta? Tampere: Tampereen Yliopistopaino – Juvenes print.

Forsberg, H. 2002. Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arvointitutkimus Lapsen aika projektista. Julkaisu 31. Helsinki: Ensijaturvakotien liitto.

Haapasalo, Jaana 2008. Kriminaalipsykologia. Juva: PS Kustannus.

Hautanen, Teija 2010. Miten kuulla ja tulkita lasten väkivaltakokemuksia? Kirja-arvio. Sosiaalitutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto. PDF julkaisu. www.sosiaalipoliittinen.yhdistys.fi/Janus032010 kirja-arviot. Päivitetty 2010. Luettu 8.4.2013.

Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.

Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.

Hurme, Helena 1998. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa Lyytinen, Paula, Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekssissaan. Porvoo. WSOY, 139 -156.

Hoitotyön tutkimussäätiö 2008. Hoitotyönsuositus. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. www-dokumentti. Päivitetty 5.3.2008. Luettu 2.1.2013.

Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1999. Murrosikäisen ja nuoren maailma. Jyväskylä: Gummerus.

Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.

Johansson, Kirsi 2007. Kirjallisuuskatsaukset- huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa Johansson, Kirsi, Axelin, Anna, Stolt, Minna & Ääri, Riitta-Liisa (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja sarja A51. Turku, 3-7.

Kolbe, Laura 2002. Suomalainen ja eurooppalainen koti. Teoksessa Kolbe Laura & Järvinen Katariina (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi, 213 -249.

Korhonen, Leena 2006. Lapsi turvakodissa. Turvakodin merkitys perheväkivalta kokevan lapsen näkökulmasta. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu -tutkielma.

Krug, Etienne, Dahlberg, Linda, Mercy, James, Zwi, Anthony & Lozano, Rafael 2005 (toim.) Väkivalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti. Jyväskylä. Lääkäriin sosiaalinen vastuu ry. Terveyden edistämisen keskus ry.

Kylmä, Jari, Rissanen, Marja-Liisa, Laukkanen, Eila, Nikkonen, Merja, Juvakka, Taru & Isola, Arja 2008. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tietoa hoitotyön kehittämiseen. Tutkiva hoitotyö 2, 23- 28.

Laine, Outi 2002. Psykkinen kehitys. Teoksessa Terho, Pirjo, Ala- Laurila, E-L, Laakso, J. Krogius, Hillevi & Pietikäinen, M. (toim.) Kouluterveydenhuolto. Jyväskylä: Gummerus, 103 -109.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361. Finlex-ajantasainen lainsäädäntö . WWW-dokumentti. www.finlex.fi. Päivitetty 8.4.1983. Luettu 14.12.2012.

Lapsen oikeuksien julistus 1959. Yhdistyneet kansakunnat. www-dokumentti. Päivitetty 1959. Luettu 30.4.2013.

Lepistö, Sari 2010. Nuorten kokemus perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino - Juvenes print.

Metsämuuronen, Jari 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteessä. Vaajakoski: Gummerus.

Mykkänen, Kirsi 2007. Lapsuudessa ja nuoruudessa koettu perheväkivalta yksilöllisenä ja yhteiskunnallisena kysymyksenä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma.

Nurmi, Jan-Erik 1998. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, Paula, Korhonen, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY, 256- 271.

Ojuri, Auli 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Perhe ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Hämeenlinna: Karisto oy.

Oranen, Mikko & Keränen, Eija 2006. Lasten auttaminen. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Hämeenlinna: Karisto oy.

Oranen, Mikko 2004. Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa Söderholm Annlis, Halila, Ritva, Kivittie-Kallio, Mertsola, Jussi & Niemi, Sirkku (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 128 -150.

Oranen, Mikko (toim.) 2001. Perheväkivallan varjossa .Raportti lapsikeskeisen työn kehittämiseksi .Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Helsinki. Nykypaino oy.

Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY

Piispa, Minna, Heiskanen, Markku, Kääriäinen Juha & Siren, Reino 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki.

Piispa, Minna, Tuominen, Mia, Ewalds, Helena 2012. MARAK-kokemuksia perhesuhdeväkivallan riskiarvioinnin menetelmän kokeilusta Suomessa. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 10. Helsinki.

Piha, Jorma 1996. Perheen ja ympäristön merkitys. Teoksessa Räsänen, Eila, Moilanen, Irma, Tamminen, Tuula & Almqvist, Fredrik (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Jyväskylä: Gummerus, 61 -68.

Pudas-Tähkä, Sanna- Mari & Axelin, Anna 2007. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajaus, hakutermit ja abstraktien arviointi. Teoksessa Johansson, Kirsi, Axelin, A., Stolt, Minna & Ääri, Riitta-Liisa (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja sarja A51. Turku, 45 -55.

Rantanen, Päivi 1996. Nuoruusiän kehityksen erityisluonne. Teoksessa Räsänen, Eila, Moilanen, Irma, Tamminen, Tuula & Almqvist, Fredrik (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Jyväskylä: Gummerus, 51.

Rikoslaki 19.12.39/1883. finlex-ajantasainen lainsäädäntö. WWW-dokumentti. www.finlex.fi/finlex/lainsaadanto. Luettu 14.12.2012.

Ruohonen, Marita 2006. Perhe ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liitto julkaisu 35. Hämeenlinna: Karisto oy.

Salmi, Venla, Lehti, Martti, Sirén, Reino, Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko (2009) [Perheväkivalta Suomessa](#). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 12/2009, Helsinki.

Salo, E. & Ståhberg, M-R. 2004. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Teoksessa Söderholm, Annlis, Halila, Ritva, Kivitie-Kallio, Satu, Mertsola, Jussi & Niemi, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 102 -114.

Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari 2012. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.

Solantaus, Tytti 1996. Kehitypsykiatrinen näkökulma. Teoksessa Räsänen, Eila, Moilanen, Irma, Tamminen, Tuula & Almqvist, Fredrik (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Jyväskylä: Gummerus, 56- 60.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Koko perhe kierteessä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 27. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. ÄLÄ LYÖ LASTA! Kansallinen lapsiin kohdistuva kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:7. Helsinki

Stern, Daniel 1992. Maailma lapsen silmin –mitä lapsi näkee kokee ja tuntee. Juva: WSOY.

Syrjälä, Leena, Ahonen, Sirkku, Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

Söderholm, Annlis, Halila, Ritva, Kivitie- Kallio Satu , Mertsola, Jussi & Niemi, Sirkku (toim) 2004. Lapsen kaltoinkohtelu. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Turunen, Merja-Maaria 2004. Lasten kaltoinkohtelun psyykkisistä seurauksista. Teoksessa Söderholm, Annlis, Halila, Ritva, Kivitie-Kallio, Satu, Mertsola, Jussi & Niemi, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 187 - 200 .

Törrönen, Hannele 2000. Poliisi kotikeikalla – perheväkivalta kotihälytysten näkökulmasta .Kartoitus perheväkivallasta kotihälytystehtävissä. Helsinki. www.poliisiammattikorkeakoulu.fi/intermin/biblio.../kotikeikka.pdf. Päivitetty 2000. [Luettu 18.1.2013](#).

KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TUTKIMUKSET

Bucley, Helen, Whelan, Sadhbh & Holt, Stephanie 2005. Listen to me! Children's experience of Domestic Violence. Children's Research Centre. Trinity College Dublin.

Dryden, Caroline, Doherty, Kathy & Nicolson, Paula 2009. Accounting for the hero: A critical psycho-discursive approach to children's experiences of domestic violence and the construction of masculinities. British Journal of Social Psychology. White Rose Research Online.

Lepistö, Sari 2010. Nuorten kokema perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Akateeminen väitöskirja. Tampere. Tampereen Yliopistopaino-Juvenes print.

Ovaska, Anu & Rimpeläinen, Virpi 2003. Meinaat sää et mulla on mielenterveydellisiä ongelmia? Diskussianalyttinen tutkimus perheväkivaltaa kohdanneiden nuorten identiteetin rakentumisesta. Jyväskylä. Psykologian pro gradu - tutkielma.

Tyrkäs, Maiju 2008. Jälleenrakennuksen aika – Nuorten aikuisten kokemuksia lapsuuden perheissään kohtaamastaan väkivallasta ja siitä selviytymisestä. Helsinki. Sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma.

Esimerkki aineiston sisällönanalyysistä tutkimuskysymykseen ” Millaisena väkivalta ilmeni nuorten kokemuksissa”?

1 Yläkategoria : Ahdistava ilmapiiri

Alakategoriat	Esimerkkejä pelkistetyistä aineistosta
Varuillaan olo	<p>“You are just getting over what happened before and then it hits you again and you feel..you are like spinning the whole time. If it’s not happening, you are waiting for happen ..”(Bucley ym. 2005, 38).</p> <p>“I just didn’t say anything to him, because I know what he is like, he probably start hitting my mum again..”(Dryden ym. 2009,10) .</p> <p>He described coming home from school in the evenings as like walking into a nuclear war (Bucley ym. 2005, 38).</p> <p>Nuoret kuvasivat kodin perheväkivallaksi kodin painostavan ilmapiirin (Lepistö 2010,71).</p>
Äänettömyys	<p>Haastateltavat olivat myös pyrkineet ennalta ehkäisemään väkivaltaa olemalla hiljaa ja näkymättömiä (Tyrkäs, 2008,40).</p> <p>Näkymättömyys ja äänettömyys olivat olleet keinoja joilla pyrittiin välttämään häiriötä. Mari : No ,totta kai sitä sit silleen niin kun varo kaikkee mitä sano ja joskus se (isä) saatto niiku hermostuu et jos kaataa maitolasinkin pöydälle, siit saatto tulla kauhee tappelu ja ...Joo et sitä site oppi sillee liikkuun niinku melkein ku kummitus ettei vaan häiritse sitä mitenkään. (Tyrkäs 2008, 40, 49).</p>

Välttely

He describes himself as avoiding confrontation with his Dad (Dryden ym.2009, 10).

I used to hide under my bed. I used to make little place out of it..” (Bucley ym. 2005, 38.)

Son or Daughter goes into bedroom when dad comes home, and they won't see them again for the rest of evening..as soon as there's any sense of, he has problem...(Bucley ym. 2005, 35).

Jäätävä ja tunnekylmä ilmapiiri

Tunnekylymyys kuvasikin heidän lapsuuden perheiden ilmapiiriä. Tunteiden näyttäminen oli rajoittunut vihan esille tuomiseen, eikä positiivista välittämistä ilmaisevia tunteita haastateltaville juuri ollut osoitettu. (Tyrkäs 2008, 37.)

Nuoret kuvasivat kokemaansa henkistä väkivaltaa alistamiseksi, vähättelyksi, ivaksi, haukkumiseksi, huutamiseksi, syytöksiksi, arvosteluksi, pelotteluksi, puhumattomuudeksi ja loukkaamiseksi (Lepistö 2010, 72).

Nuoret kokivatkin henkiseksi väkivallaksi fyysisen väkivallan pelon. Perheissä jossa vanhemmat käyttivät väkivaltaa nuori joutui useammin myös todistamaan perheenjäsenten välistä väkivaltaa. (Lepistö 2010,65.)

Jenni: Joo kyllä ne siitä tiesi ja näkiki, mutta voimattomiahan nekin siinä oli, koska ei ne siihen väliin uskaltanu tulla koska nekin oli pieniä ja turhautuneita , koska ois halunnu huutaa että lopeta, mut ei uskalla huutaa, ja turhautuneita siitä et äitin ois pitäny mennä väliin, mutta ei tullu väliin, koska ei uskaltanu. (Tyrkäs 2008, 38).

Haastateltavilla oli kokemuksia siitä, ettei heistä oltu välitetty tai huolehdittu lapsena (Tyrkäs 2008, 37).

Katri : Hän isä sano aina kun hän löi ,

<p>Ulkopuolisuuden tunne</p> <p>Eristäminen</p>	<p>että ei itkee ei saa, tai siis itkee ei koskaan saanu, että joskus mä sit siinä itkin ku hän niinku mua haukku tai löi tai oli tosi tyly. Ni sitte se niin kauan sitä toisteltiin kunnes se itku loppu.” (Tyrkäs 2008, 38.)</p> <p>”..I was kind of like the outcast. And plus you are bottling up feelings and you kind of feel very alone (Buckley ym. 2005, 38.)</p> <p>Nuoret toivat esiin perheväkivaltana myös laiminlyöntiä kuten yksin jättämistä ja kohtelemista ulkopuolisena tai näkymättömänä (Lepistö 2010,72).</p> <p>...toisaalta osa nuorista kuvasi että läheiset eivät puuttuneet tilanteeseen tai sukulaiset olivat niin etäisiä, etteivät olleet tietoisia perheen tilanteesta . Nuoret korostivat että tärkein apu tuli perheestä ja usein oli kokemus ettei ole muita. (Lepistö 2010, 72.)</p> <p>...that what happens in their home is a secret and they may have been warned not to tell anyone (Bucley ym. 2005, 34).</p> <p>..they’re not allowed bring people into house..(Bucley ym. 2005, 39.)</p>
<p>2. Yläkategoria : Ennakoimattomuus</p>	
<p>Alakategoria</p>	<p>Esimerkkejä pelkistetystä aineistosta</p>
<p>Fyysisen väkivallan mielivaltaisuus</p>	<p>Jennin perheessä hän itse oli ollut sisaruuksista ainoa, jota isä oli lyönyt (Tyrkäs 2008,37).</p> <p>”...and my dad came boom, boom, down the corridor and hit her and she didn’t even know what happened...(Dryden ym. 2009, 9)</p>

“Sometimes he even smacked my lip against my teeth ...and then he'd miss little bit then..then he'd get you into corner, put you against wall and he'd just like start smacking you.”(Dryden ym. 2009, 5.)

Katri : Että tota, kyllä sitä niin kui aika rajoittunutta oli ja sitte myös se jatkuva henkinen väkivalta, joka oli iha päivittäistä ja usein viikonloppuisin monta tuntia kestäväää semmoista pilkkaamista haukkumista ja mitätöimistä.”(Tyrkäs 2008, 37.)

” Mari :No tottakin sitä sit sillee niinkun varo mitä kaikkee sano ja ku se (isä)saatto niinku hermostuu siit niinku että jos kaataa maitolasinki pöydälle,siit saatto tulla kauhee tappelu ja ”(Tyrkäs 2008, 36)

Jenni:”.. että se oli aina semmoista sattumanvaraista. ” Jatkuva fyysisen väki vallan uhka ja muu henkinen väkivalta olivat hänen mielestään kuitenkin pahempaa kun itse lyöminen. (Tyrkäs 2008, 37.)

Mielialojen vaihtelut

“he was always changing his mood-to say-to psycho-to em totally mad” (Dryden 2009, 9).

Jenni:...” ei mitenkään hirveen usein, ei joka päivä eikä välttämättä joka viikkokaan, ett jos sillä oli äärimmäisen huono päivä , ni ensin se alko huutamalla ja sit jos pääsit karkuun ni se on hyvä, jos ett, niin voi voi ...”.

Väkivaltaa oli vaikea ennakoida koska se oli liittynyt vanhempien ailahteleviin mielialoihin. (Tyrkäs 2008, 36.)

Arvaamattomuus

Haastateltaviin kohdistuvaa fyysistä kaltoinkohtelua ja vanhempien välistä fyysistä väkivaltaa olivat kuvanneet arvaamattomuus ja mielivaltaisuus

Vaarallisuus

(Tyrkäs 2008, 36) .

Toisaalta väkivalta oli saattanut liittyä kurittamiseen ja olla rangaistuskeino, mutta myös silloin rangaistavat teot olivat olleet haastateltaville itselleen usein epäselviä ja käsittämättömiä (Tyrkäs 2008, 36).

”He –he’s –he’s unstable-like he’ll be really happy and put arms round us and stuff-he might be really nice and then he’s start shouting at us-he was always changing his mood..”(Dryden 2009, 9).

“..some days he’d be ok and some days he won’t..(Dryden ym. 2009, 5).

Lisäksi nuoret toivat esiin perheväkivaltana uhkailun ja fyysisen väkivallan käyttämisen, kuten lyömisen, tönimisen, heittäminen, raapimisen, potkimisen, ravistelun tai käden vääntämisen (Lepistö 2010, 72).

Toisaalta nuoret toivat esiin, että väkivaltaa oli toisten väkivallan todistaminen kuten vanhempien keskenään riitely ja huutaminen tai vanhempien välisen fyysisen väkivallan näkeminen. (Lepistö 2010, 71 - 72)

He heard daddy beating mummy and he was frightened because when it went quiet he thought his mummy had died..(Bucley ym. 2005, 37).

..”but I were scared of what he were doing” (Dryden 2009, 6).

Toisaalta väkivalta oli saattanut liittyä myös kurittamiseen ja olla rangaistuskeino, mutta myös silloin rangaistavat teot olivat olleet haastateltaville itselleen usein epäselviä ja käsittämättömiä (Tyrkäs 2008, 36).

--